

L. Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
47/2013
23. november 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

VLASTENKY A VLASTENCI
V MATICI SLOVENSKEJ
Strana 4.

HRANÁ ALEBO ÚPRIMNÁ
POMOC PRE ŽIVNOSTNÍKOV
Strana 5.

PRAGOCENTRIZMUS NEPRIAL
NÁRODNEJ USTANOVIZNI
Strana 6.

UKÁZALI SME UTLÁČANÝM
NÁRODOM CESTU
Strana 8.

OPUSTIL NÁS VÝTVARNÝ
VELMAJSTER M. LALUHA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Lahostajnosť je rakovina ľudskej duše. Aj mňa trápi, že otec zakladateľ nepočúval, keď sme mu radili, ako by malo vyzerať správne usporiadanie Slovenska. Pre mňa, ktorý píšem Slovenskú vlastivedu, je najväčšou tragédiou rozdelenie historicky najstaršej Spišskej župy, ktorá mala už v 11. storočí aj Stolice spišských kopijníkov. Neúcta k histórii a vôbec neúcta k vzdelanosti sa vždy vypomstí. Najviac ma však baví, ak motúzy Slovákom popod fúzy preťahujúci Vojtech Bugár odrazu v TA3 „narieka“ nad tým, že je na tri časti rozdelená Záhorie... Toho tak zaujíma Záhorie! Ide mu len o to, aby sa pri novom usporiadaní dosiahol jeho sen z Vízie 2016, teda autonómia.

Zámer otca zakladateľa bol správny – „pokrájať“ slovenský juh tak, aby nikde nebolo priveľa maďarských nadšencov pre autonómiu“. Povoláním hrnčiar z Martina zostane len hrnčiarom. Teda tým, čo mu na stenu pred poštou napísali veľkými čiernymi písmenami: NEVOLTE ZRADCU! Hoci to mestskí policajti zabieli hneď predpoludním, čierna farba presvitá ešte dobrého pol roka, aby oznamovala tragickú pravdu. Áno, hrnčiari a iní majstri zrady na strednom a severnom Slovensku, tzv. Slováci v Dolnom Kubine, v Martine, v Žiline, v Liptovskom Mikuláši, čo si vyberajú MOST – HYD, sú skrátka vykorenenci, ktorých nehodno ani na ulici pozdraviť.

Župné voľby ukázali, že je tu opäť a znova skrytý zápas o autonómiu, a teda o integritu štátu. Azda si myslíte, že sa maďarský dvojbočan Berényi a usmievaný Bugár nespoja, aby volili spolu na etnickom princípe? O tom nech nijaký Slováč nepochybuje! Ich rozmýšľanie bude vždy a za každých okolností etnické! Preto najmä vy matičiari, ak máte ešte trochu cti a hrdosti v tele a vynecháte zajtrajšok, budete šokovaní. Potom si poviem, načo sme zakladali v roku 1993 slovenský štát. Ak občan nerozumie hrozbe na juhu, ak pod vplyvom žoldnierskych médií stratil sebazáchovný pud aj ochotu brániť integritu svojho štátu – je niečo zhnité v štáte dánskom.

Drahošlav MACHALA

Novými podpredsedami Matice slovenskej Jozef Šimonovič a Marián Gešper Výbor národnej ustanovizne rokoval konštruktívne

Maroš SMOLEC – Foto: Martina BABALOVÁ

Hlavné podujatia Matice slovenskej, voľba podpredsedov Matice, doplnenie volených členov predsedníctva Matice slovenskej, určenie jeho kompetencií a zmeny v Rokovacom poriadku – to boli nosné témy úvodného rokovania novozvoleného výboru Matice slovenskej (VMS), ktoré sa konalo ostatný víkend v Martine. Rokovanie viedol predseda Matice Marián Tkáč. Jeho podpredsedami sa stali Jozef Šimonovič a šéf Mladej Matice Marián Gešper.

Nových členov výboru Matice slovenskej zvolili na októbrovom zhromaždení Matice.

Po odovzdaní osvedčení o zvolení každému členovi VMS sa začalo rokovanie o zmenách Rokovacieho poriadku VMS. Viaceré zmeny z oblasti legislatívno-technických vylepšení predložila členka výboru E. Garajová. Jej návrhy si predsedajúci M. Tkáč osvojil a členovia výboru jednohlasne schválili.

NOVÉ PREDSEDNÍCTVO

Výbor Matice následne v tajnom hlasovaní 34 platnými hlasmi zvolil za prvého podpredsedu súčasného predsedu prezidia MS J. Šimonoviča (29 hlasov) a za druhého podpredsedu doterajšieho tajomníka M. Gešpera (28 hlasov). V tajnom hlasovaní dovolil aj volených členov predsedníctva Matice slovenskej. Z.

Halková získala 27 hlasov, D. Machala a V. Oberhauser rovnako 25 hlasov. Členmi predsedníctva sú automaticky podpredsedovia Matice a správca. Týmto sa predsedníctvo považuje za úplne funkčné. O novom správcovi matičiari zatiaľ nerokovali. Ako uviedol predseda, kandidáta na správcu ustanovizne predloží na ďalšom rokovaní výboru. V diskusii o kompetenciách predsedníctva MS podal mnohé návrhy L. Kralovský, s ktorými sa predsedajúci stotožnil. Podľa nich bude napríklad predsedníctvo navrhovať výboru laureátov na ocenenie cien Matice alebo nominovať kandidátov na voľbu zástupcov do orgánov spoločnosti vo vlastníctve Matice slovenskej.

VÝBEROVÉ KONANIA

Vedenie národnej ustanovizne sa rozhodlo vyhlásiť výberové konania na vedúce funkcie v Matici slovenskej. VMS preto predsedajúci predložil zásady a podmienky realizácie výberových konaní. Keďže z pléna vzišlo veľa pozmeňujúcich návrhov, M. Tkáč rokovanie prerušil a po príprave písomných podkladov hlasovanie o pozmeňujúcich návrhoch posunul na nasledujúce rokovanie VMS. Všeobecne možno konštatovať, že rokovanie matičného výboru sa viedlo v konštruktívnom a pracovnom duchu. Vytratili sa prejavy sporov a konfliktov, ktoré sprevádzali rokovania v minulosti. Ďalšie rokovanie výboru MS sa bude konať pravdepodobne v januári budúceho roka.

Novozvolení členovia výboru Matice slovenskej s počtom získaných hlasov:

1. Jozef ŠIMONVIČ (266)
2. Ing. Zlatica HALKOVÁ (245)
3. Mgr. Peter ČERNÝ (244)
4. JUDr. Marián GEŠPER (238)
5. Ing. Branislav HUSÁR (226)
6. Pavol MIHÁL (225)
7. PaedDr. Jana KRÍŽOVÁ, PhD. (220)
8. Ing. Alena REZKOVÁ (219)
9. PhDr. Libuša KLUČKOVÁ (213)
10. Mgr. Ingrid LUKÁČOVÁ (207)
11. Mgr. Maroš SMOLEC (207)
12. Miroslav GEŠPER (202)
13. Bc. Matej LADA (202)
14. Mgr. Ľuboslava LACJAKOVÁ (200)
15. Marek NEMEC (199)
16. Mgr. Viliam KOMORA (195)
17. Mgr. Peter CABADAJ (188)
18. Mgr. Marek HANUSKA (183)
19. Mgr. Drahošlav MACHALA (182)
20. Mgr. Rastislav ZACHER, PhD. (181)
21. Mgr. Daniel ZEMANČÍK (181)
22. Mgr. art. Juraj BOCHŇA (179)
23. Ing. Mária MIHÁLIKOVÁ (178)
24. Mgr. Vojtech KÁRPÁTY, PhD. (177)
25. Vlastimil UHLÁR (177)
26. Mgr. Michal TERRAI (174)
27. Ing. arch. Juraj GAJDOŠ (172)
28. Ing. Viliam OBERHAUSER (172)
29. Ing. Ľubomír KRALOVANSKÝ (163)
30. Ing. Tibor MIKUŠ (163)
31. Gabriela KAŠČÁKOVÁ (162)
32. PhDr. Stanislav BAJANÍK (158)
33. František NAMEŠPETA (156)
34. prof. RNDr. Jozef MASARIK, DrSc. (155)
35. Mgr. Roman MICHELKO (150)
36. Bc. Dušan PRIBULA (150)
37. JUDr. Mária KUŠNÍROVÁ (148)
38. PhDr. Eva GARAJOVÁ (147)

3 OTÁZKY PRE:

arcibiskupa Stanislava ZVOLENSKÉHO, predsedu KBS

Epochálny význam sv. Cyrila a Metoda

• Bratislave nedávno rokovala Rada európskych biskupských konferencií. Aké má kompetencie?

Rada európskych biskupských konferencií je inštitúcia, ktorá vznikla po Druhom vatikánskom koncile v roku 1971 ako nástroj spolupráce medzi katolíckymi biskupmi nášho kontinentu. Združuje predsedov biskupských konferencií európskych štátov. Aj iné svetadiely majú podobné inštitúcie spolupráce biskupských konferencií. Momentálne má Rada európskych biskupských konferencií tridsaťšesť členov. Pravidelne sa stretáva na plenárnom zasadnutí raz do roka.

• Prečo sa jej plenárne zasadnutie konalo na Slovensku?

Konferencia biskupov Slovenska je členom Rady od svojho vzniku v roku 1993. Takže jednak pri príležitosti 20. výročia vzniku našej Konferencie, ale predovšetkým z dôvodu 150. výročia príchodu našich svätých vierozvestcov Cyrila a Metoda sme pozvali predstaviteľov Rady, aby sa jej výročné plenárne zasadnutie konalo na Slovensku. Sme vďační, že naše pozvanie prijali. Vytvorila sa príležitosť, aby predsedovia európskych biskupských konferencií potvrdili význam svätých Cyrila a Metoda pre život viery v Európe, čo sa prejavilo aj modlitbou zverenia Európe do ochrany našich svätých vierozvestcov. A tiež aby spoznali život katolíckej cirkvi na Slovensku.

• Čo charakterizuje vzťah cirkvi a štátu v súčasnej Európe?

Katolícka sociálna náuka vychádza z princípu autonómie a slobody svetských a náboženských inštitúcií, aby mohli každá účinne vykonávať svoju službu pre potreby pozemského života a pre potreby vzťahu človeka k Bohu. Súčasná Európa prežíva obdobie, keď viaceré osoby a inštitúcie sa usilujú odstrániť prejavy náboženského života z verejnosti. Katolícka cirkev to pokladá za jednu z mnohých výziev vo svojej dvetisícročnej histórii, ktoré nás majú viesť k zreteľnému svedectvu o našej náboženskej identite.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: L. LESAY

V SNN 48/2013
SI PREČÍTAŠ

- V Historickom ústave Slovenskej akadémie vied nepôsobí cirkevný historik
- Dejinný dosah Viedenskej arbitráže na slovenskú štátnosť a národ
- Anketa medzi funkcionármi a radovými matičiarmi: Quo vadis Matica slovenská?

Trnavské vážne meranie síl na župnej úrovni v zápase o Slovenskú republiku Za každú cenu treba zabrániť etnickej parcelácii

Dušan D. KERNÝ - Foto: Maroš M. BANČEJ

Na Slovensku sa chystá novembrový prevrat – zmena, aká tu ešte nebola: o kreslo župana sa uchádza po prvý raz politik, ktorý predtým niekoľkými vyhláseniami vyvolal otázky a pochybnosti o tom, či je alebo nie je cudzím štátnym príslušníkom, či má alebo nemá maďarské občianstvo. A to získané na základe rozhodnutí takej vlády a parlamentu v Budapešti, ktorá je trvalo vystavená kritike pre porušovanie základných európskych noriem a povinností členského štátu Európskej únie.

Trnavská župa je jedna z piatich, kde sa v sobotu 23. novembra uskutoční druhé kolo volieb župana – pretože v prvom kole len tri župy zvolili župana – kandidáta, ktorý získal viac ako päťdesiat percent hlasov. V trenčianskej župe zvolili Jaroslava Bašku, v žilinskej Juraja Blánára a v prešovskej Petra Chudíka – všetkých s podporou vládnej strany SMER-SD.

■ DRAMATICKÝ PRIEBEH

V Trnavskom kraji došlo k dramatickému zápasu medzi kandidátom KDĽ Ivanom Uhliarikom, bývalým ministrom vlády I. Radičovej, ktorého tesne – o 55 hlasov – predstihol József Berényi zo Strany maďarskej komunity (SMK). Pritom všade, vrátane Trnavy (s výnimkou Bratislavy), dominovali kandidáti s podporou Smeru, pričom dvaja z nich boli opätovne zvolení – v Žiline a v Prešove. Berényiho kandidatúra s podporou Mosta – Híd v druhom kole proti ne-

závislému Tiborovi Mikušovi, členovi a podporovateľovi Maticy slovenskej, dá odpoveď aj na to, či sa mobilizáciou krajnej pravice a nacionalistov podarí v Trnavskej župe rozdeliť obyvateľstvo na etnickom základe alebo zvíťazia zásady demokratickej samosprávy.

S prihliadnutím na situáciu v Banskobystrickom kraji, kde bola najvyššia voličská účasť a kde v druhom kole bude Marián Kotleba súperom županovi Vladimírovi Maňkovi zo Smeru-SD, ktorému chýbalo do zisku polovičného počtu hlasov oprávnených voličov iba pol percenta, pričom protikandidát získal vyše 21 percent hlasov, možno povedať, že zápas o Slovensko, o Slovenskú republiku, o demokratickú podobu režimu a samosprávy sa neskončil.

■ BYSTRICKÝ VÝKRIČNÍK

Kým banskobystrický výsledok svedčí o protestných hlasoch a o dlho-

dobom neriešení slovenských problémov, voľby v trnavskej župe sú pod silným tlakom zahraničia a osobitne rôzneho druhu radikálov. Už v apríli tohto roku denník Népszabadság priniesol znepokojujúce informácie o radikalizácii časti verejnosti na juhu Slovenska, podporovanej dokonca s porozumením komárňanskej univerzity. Tá je prakticky známa aj ako škola stranických kádrov pre etnickú politickú stranu SMK a maďarskí nacionalistickí predstavitelia si ju „vydupali“ aj tvrdením, že ide o rešpektovanie práv vzdelania menšiny v materskom jazyku.

Maďarská krajne nacionalistická strana Jobbik má nielen podporu medzi komárňanským vysokoškolským zborom – podľa tvrdenia maďarského denníka – ale aj akúsi odnož v podobe organizácie Via Nova, čo je zasa organizácia blízka SMK – a József Berényi je predsedom tejto strany. Jobbik všemožne podporuje tre-

Tibor Mikuš

bárs také akcie maďarských vládnych politických strán, ako je povedzme nedávne odhalenie busty admirálovi Horthymu v Budapešti. Politikovi, ktorého režim s pomocou fašistického Talianska a Nemecka okupoval južné Slovensko; šéfovi toho maďarského štátu, ktorý prijal prvé protizidovské zákony v Európe, pravda okrem ukrajinského nacionalistického hnutia.

■ ROZKLADNÉ PLÁNY

Cieľom aktivistov nielen Jobbiku, ale aj podporovateľov vytvárania podobných štruktúr na území Slovenskej republiky je „podriaadiť sa programu vodcovskej strany v maďarskej vlasti a zjednotiť nespravodlivo rozdelený maďarský národ“. Je to prostredie, kde sa s trvalou zahraničnou podporou vytvárajú cezhraničné fašizoidné organizácie či hnutia alebo programy. Táto nežiaduca rozkladná iniciatíva pritom prichádza nielen na Sloven-

sko, ale presahuje aj do Rumunska, a je len otázkou času, ako sa prejaví na Ukrajine, v Zakarpatskej Ukrajine so silnou etnickou menšinou, ak bude prijatá medzi asociovaných členov EÚ. Tieto aktivity súvisia nielen s voľbami na Slovensku, ale aj s voľbami v Maďarsku na budúci rok na jar.

■ ŽUPAN – CUDZINEC?

Zabrániť propagácii nacionalizmu v stredoeurópskom priestore je rozhodujúci záujem tak slovenského, ako aj maďarského etnika v trnavskom VUC a je na kandidátovi Berényim, aby sa jasne vyjadril, či ako prvý požiadal o maďarské občianstvo (a tým by stratil slovenské a nemohol kandidovať). Zodpovednosť politika – rovnako však aj jeho protikandidáta Tibora Mikuša – je, aby nepripustil etnickú delbu župy, aby sa nevyvíjal k vyšším percentám vo voľbách na vlnu fašizoidných, nacionalistických, dejiny falšujúcich iredentistických síl, ktoré chcú zneužiť dnešné pomery v Európe na separatistické ciele a vytvoriť na juhu Slovenska osobitný systém a dominantnú maďarskú etnickú identitu. Pred J. Berényim nie je skúška zo županstva, ale z európanstva alebo aj z moderného ústavného vlastníctva Slovenskej republiky. Pravda, ak o jej občianstvo neprišiel.

Nové daňové licencie sú už realitou, živnostníkov obídu Mať niekoľko eseročiek sa neoplatí

Text: (ib) - Tabuľka: Ministerstvo financií SR

Ministerstvo financií hľadá zdroje do štátneho rozpočtu. Za najdôležitejšie považuje eliminovanie daňových únikov. Na Slovensku nastáva súmrak firiem, ktoré nikdy nevykázali zisk a tiež nikdy neodvedli daň, no ich majitelia sú už roky boháci a ako zvyknú vraviť – za vodou... Prvýkrát budú v roku 2015 za uplynulý rok 2014 platiť majitelia „eseročiek“ a akciových spoločností novú daň – daňovú licenciu.

Nedá sa obísť „optimalizovaním nákladov“ a tiež ju nemožno obísť nepriznaním príjmov. Jediné, čo sa s ňou dá, je to, že si ju možno začítať do oprávnených nákladov. Štát však v každom prípade získa. Od podnikateľa od 480 do 2 880 eur. A to za každý jeden zdaňovací subjekt.

■ KONIEC ZLATEJ ÉRY

Ešte donedávna platilo, že zakladať si živnosť nemá význam. Aj stovky už fungujúcich živnostníkov prechádzali na právnu formu s. r. o. Z mnohých dôvodov to bolo najmä pre

tých menej zarábajúcich výhodné. Situácia sa však obracia. Pritom zrušiť „eseročku“ nie je ani jednoduché, ani lacné. Spoločnosť Bisnode k 31. de-

AKTUÁLNE

cembri 2012 vo svojich databázach evidovala celkom 204 667 slovenských firiem, z toho 7 535 (3,7 percenta) akciových spoločností a 197 132, teda 96,3 percenta, spoločností s ručením obmedzeným. Pre jednotlivca nie je problém zaplatiť daňovú licenciu za jeden subjekt. Ale už pri

zbežnom pohľade do Obchodného registra SR je jasné, že je bežné, ak podnikateľ vlastniť neraz aj dve desiatky s. r. o. A ten už problém určite mať bude. Na druhej strane, nové firmy nebudú za prvý rok podnikania daňovú licenciu platiť. Chránené dielne ju nebudú platiť vôbec. Živnostníkov sa daňové licencie netýkajú.

■ CHÝBA ĎALŠÍ KROK

Základný poplatok 480 eur menšie firmy až tak nezaťažujú. Najmä ak sa to vyrovná prenesením do oprávnených nákladov. Maloobchod-

né prevádzky s ročným obrátom na hranici nad 50 tisíc eur už zaplatia za licenciu takmer tisíc eur. Čo však s takými daňovými subjektmi, ktoré majú utlmenú činnosť a čakajú na objednávky? Alebo čo vtedy, keď firmu ohrozuje druhotná platobná neschopnosť?

v prípade stredných a veľkých firiem ide o nesystémový krok. Iba stabilné a transparentné podnikateľské prostredie môže zabezpečiť dostatok zdrojov pre štátny rozpočet, varuje predseda SNS Andrej Danko. Zdá sa, že požiadavka na štvrtú sadzbu dane, a to s nulovou hodnotou, je

Analyza daňovej povinnosti	Počet subjektov	Výška licencie (€)	Priemerná daň >0* (€)	%
Druh subjektu				
Subjekty s tržbami nad 500 tis. Eur	24 102	2 880	89 513	65%
Platca DPH s tržbami do 500 tis. Eur	83 617	960	6 196	41%
Neplatca DPH s tržbami do 500 tis. Eur	49 426	480	2 087	31%
SPOLU	157 145	Ø 713	25 437	Ø 41%

„V prípade malých firiem pôjde o neúmerne zvýšenie daňového zaťaženia. Aktuálne malé spoločnosti bojujú s nedostatkom zdrojov potrebných na rozvoj podnikania. Toto opatrenie im nijako nepomáha v ďalšom rozvoji. A je to nielen ďalšie finančné, ale aj administratívne zaťaženie podnikateľských subjektov. Konkrétne

v tomto kontexte logická a oprávnená. Daňové licencie sa zavádzajú spolu so znížením sadzby dane z príjmov zo súčasných 23 percent na 22 percent. To znamená, že podnikatelia s kladnou daňovou povinnosťou, ktorá bude vyššia ako výška licencie, nebudú platiť nič navyše, práve naopak, zníži sa im daň z príjmu.

VŠIMLI SME SI

Oslovujem vedenie RTV: manažment STV aj SRO tejto dvojbodkovej inštitúcie, aby už konečne pozorne sledovali kalendár! Robím tak presvedčený o stále pretrvávajúcej obrovskej a necitlivej nevšimavosti k väčšine veľkých jubileí, najmä slovenských osobností a dejinných udalostí. O svojej ignorancii a nekompetentnosti podávajú dôkazy nepretržite a každodenne, čím eklatantne porušujú zákon o RTV: a poslani tejto inštitúcie – všetkých jej štyroch základných pilierov.

Mlčanie o Viedenskej arbitráži

Ako inakšie nazvať skutočnosť, že vo vysielaní verejnoprávnej televízie a rozhlasu sa v sobotu 2. novembra t. r. neobjavil nijaký informatívny, dôstojný program k tragickému jubileu 75 rokov od podpísania Viedenskej arbitráže, ktoré pripadá práve na tento deň. Navrhujem obrátiť sa na predsedu Ústavu pamäti národa pána O. Krajňáka, ktorému tento protest v kópii posielam, aby urýchlene umožnil odvysielat relatívne nový a nepremiérový dokumentárny film ARBITRÁŽ 2012, ktorým by aspoň dodatočne zaplátili jednu z veľkých a ťažko ospravedliteľných programových a dramaturgických dier vo vysielaní. Navyše by kompenzoval aj interpretačné deformácie, ktoré v RTV spôsobili dvojnásobným odvysielaním Trančíkovho filmu Hodina dejepisu, kde dostali slovo iba traja maďarskí historici a nijaký slovenský (!) a pre „pravdivosť“ a výpovednú hodnotu filmu sa kľúčovou stala jednostranne dezinformačná mapa...

Nádejám sa, že dennodenným pozeraním do kalendára nájdú vo vedení našej verejnoprávnej a nami platenej RTV množstvo inšpirácií na aspoň minimálne dolovanie tém a titulov, ktoré ak nevzniknú v nových produkciách a stvárneniach, tak sa aspoň oprášia v archívoch, ktorých obsah napokon akoby tiež bol dramaturgiám neznámy. Potom by sa nemohla beztretno obísť aj storočnica Gorazda Žvonického a Jozefa Felixa, 75 rokov od Mnichovského diktátu, jubileum Martinskej deklarácie z 30. 10. 1918 a mnohé ďalšie obrovské dejinné a kultúrne udalosti, bytostne s nami Slovámi previazané!

Viliam JABLONICKÝ
spisovateľ, člen PEN klubu

Slovensko-ukrajinská zhoda v téme širokorozchodná železnica

Blízki susedia povedali ÁNO projektu

Jednoznačná podpora projektu širokorozchodnej železničnej trate, ktorá by mala byť predĺžená cez územie Slovenska od Košíc cez Bratislavu do Rakúska. Taký je výsledok rokovaní podpredsedu vlády pre investície Ľubomíra Vážneho v Kyjeve.

Obe susedné krajiny sa zároveň vyslovili za zintenzívnenie prác pri príprave podrobného ekonomického posúdenia realizovateľnosti projektu, informovala hovorkyňa podpredsedu vlády pre investície Silvia Belešová. Ľubomír Vážny sa stretol v Kyjeve s podpredsedom ukrajinskej vlády Oleksandrom Vilkulom. Práve on má v pôsobnosti aj otázky infraštruktúry. Na rokovaní sa zúčastnil aj ukrajinský minister regionálneho rozvoja Volodymyr Kozak a minister Hennadij Temnyk.

■ BLÍŽI SA DOHODA

Slovenská strana podľa našich informácií vyjadřila počas kyjevských rokovaní tiež presvedčenie, že pripravené podpísanie Asociačnej dohody a Dohody o zóne voľného

obchodu medzi Ukrajinou a Európskou úniou výrazne pomôže vzájomným vzťahom medzi Slovenskou a Ukrajinou republikou. Uzavretie oboch dohôd má priblížiť Ukrajinu k štandardom EÚ, vytvoriť predpo-

rozchod. Plánujú postupne zamestnať ďalšie desiatky ľudí. Naše železničné opravovne zas prerábajú trakčné ťažné jednotky, „generálkujú“ ich a predlžujú životnosť týchto širokorozchodných lokomotív pre dlhoročnú službu na železničiach Ukrajiny. V zlievarenskom závode v Prakovciach našlo najnovšie prácu pri výrobe podvozkových dielov pre širokorozchodnú už teraz dvestopäťdesiat ľudí a majitelia veria, že čoskoro zamestnajú ďalších.

■ NABERÁME DYCH

Naša ekonomika sa rozbieha, je v rastovom pásme, aj keď viacerí susedia, vrátane Českej republiky, sú ešte aj teraz v recesii. Aby trend rastu výroby, a predovšetkým s ním spojeného rastu zamestnanosti bol trvalý a intenzívny, potrebujeme veľké objednávky. Širokorozchodná trať v jej predĺžení cez Slovensko je slovníkom súčasných médií „megašancou“. Nezamestnaní totiž chcú a potrebujú najmä pracovné príležitosti.

Ivan BROŽÍK

Čo ukázali nedávne župné voľby

Eva ZELENAYOVÁ

Aj štvrté voľby do krajských samospráv potvrdili tendenciu, že okolo osemdesiat percent voličov nemá záujem zúčastniť sa na nich. V prvých župných voľbách hlasovalo najviac – dvadsaťšesť percent voličov. V roku 2005 zatiaľ najmenej – osemnásť percent. Nielen voľby samotné, ale aj účasť v nich je istým vyjadrením vôle ľudí. Tých osemdesiat percent nezúčastnených dáva jasný signál o svojej nespokojnosti. Nie s volebným systémom, nie s členením krajov, ale s kandidátmi.

Veľmi často pred voľbami počuť, nemám koho voliť. Už štvrté voľby do samosprávnych krajov s rovnako nízkou účasťou by mali strany priviesť k hlboké reflexii. Jedno poslanske kreslo pre stranu Smer-SD v Bratislav-

skom samosprávnom kraji je ponížujúce. Najmä preto, že v ňom neuspeli ani takí poslanci NR SR, ktorí sú pre parlamentné voľby považovaní za zvoliteľné osobnosti. No väčšinový systém regionálnych volieb ukázal, že až takí zvoliteľní nie sú.

Treba však povedať, že ostatná volebná kampaň vyznela značne ospalo, ba až nudne. Neprišla nijaké nové témy, okrem dvoch kandidátov, ktorí sa zviditeľnili každý iným, protichodným spôsobom. Kým Monika Flašíková-Beňová (Smer-SD) v Bratislavskom samosprávnom kraji neváhala aj prostredníctvom bilbordov oznámiť svojim voličom, že podporuje adopcie detí homosexuálnymi párami, Marián Kotleba (LSNS) v Banskobystrickom samospráv-

nom kraji presadzoval desatoro Ľudovej strany Naše Slovensko. V ňom sa strana zaväzuje, že za manželstvo bude vždy pokladať len zväzok muža a ženy. A stalo sa, že nielen hlavný mediálny

KOMENTÁR

prúd označil Kotlebu za pravického extrémistu, ale rovnako sa vyjadrovali politológovia a zhodne s nimi aj politici. Premiér Robert Fico sa v televíznej relácii dokonca vyjadril v tom zmysle, že nevie, či je úlohou verejnoprávnej televízie robiť reklamu pravícovému extrémizmu, a vyzval diskutujúcich, aby nerobili reklamu toho, čo nikto nechce. Ibaže, čo nikto nechce? Je podpora tradičnej rodiny a odmietanie propagácie

sexuálnych úchyliet pravícovými extrémizmom? Alebo prekáža štandardným politickým stranám na Slovensku programový zväzok kotlebovcov, že donúti politikov niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutia tak, aby vysoká politika viac nebola najorganizovanejšou zločineckou profesiou? Alebo sa azda štandardní politici obávajú trestných postihov za zneužitie právomoci? Prečo Kotlebu volili najmä mladí ľudia? Nie je to aj o nádeji? Nepremeškali štandardné strany a ich kandidáti príležitosť dokázať, že im na voličoch skutočne záleží? Prečo asi prepadol Ľudovít Kaník? Premiér Fico ho nazval sociálnym netvorom. A prečo nie Ivan Uhlirík? Kotleba sa dosiaľ ukazoval všade tam, kde boli ľudia utláčani, kde sa udiala nespravodlivosť. Sociálna i národná. Takže opäť otázka na štandardné strany: Prečo to nerobia ony?

Monike Flašíkovej-Beňovej nemožno vyčítať jej liberálne zameranie v otázkach ľudských práv, lebo taká je politika socialistov. Napokon je absolútne v sú-

lade so zahraničnou politikou rezortu diplomacie, takže sa dá predpokladať, že aj celej ľavicovej vlády. Čo je však nepochopiteľné, je podpora kandidátov ľavice od KDH. Je všeobecne známa iniciatíva europoslankyne za KDH Anny Záborskej v otázkach zachovania tradičných hodnôt a najmä rodiny. Je nepopierateľné, že má podporu svojho stranického šéfa Jána Figela, ktorý sa zúčastnil na Národnom pochode za rodinu v Košiciach. Dalo by sa teda predpokladať, že v Banskobystrickom kraji v druhom kole volieb podporí Mariána Kotlebu. Ale nestane sa. Zaradil sa do hlavného prúdu...

Banskobystrický kraj zaznamenal najvyššiu účasť vo voľbách, hoci ide len o pár percent nad slovenský priemer. A vyplýšiel celú politickú scénu, politológovia i médiá. Obyčajný ľudský program kotlebovcov priviedol k urnám ľudí, ktorí stratili vieru v sebazáchovnú politiku. Najmä mladých ľudí túžiacich po poriadku a slušnej spoločnosti. Žeby sa toto v dnešnom svete považovalo za extrémizmus?

Dobré a zlé správy o Tatrách

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Vysoké, Nízke, Západné aj Belianske Tatry sú pre nás nielen symbolom vlastnej identity, ale aj reálnym obrazom toho, ako väčšina z nás dokáže vnímať tvorivú aj ničivú silu prírody. To, že niekedy v Tatrách padajú stromy pre besnenie vetra, dokážeme pochopiť. Lenže keď stromy zbytočne miznú pre činnosť niektorých skupín tiežochranárov a okrem nich aj developerov, je to len ťažko pochopiteľné. Lesy v Tatrách boli, sú aj budú. Otázka je, aké budú.

Deväť rokov po vetrovej kalamite z 19. novembra 2004 v Tatranskom národnom parku možno vidieť aj čerstvú zeleň novej generácie lesa, ale v bezzásahovom území sa naďalej nekontrolovane šíri lykožrút a ničí posledné zvyšky lesných porastov. Podľa riaditeľa Štátnych lesov

TANAP-u Petra Líšku tak má tatranský les v súčasnosti dve tváre. „Čiastočne prebieha prirodzená obnova lesa, ale sú aj pomerne veľké plochy, kde taká obnova nenastáva. Najhoršia situácia je v oblasti Hrebienka a Studených

POZNÁMKA

dolín. Výrazné deštruktívne činnosti podkôrového hmyzu sa najviac prejavili v rezerváciách Tichá a Kôprová dolina, kde sa posledné zvyšky pralesných spoločenstiev zmenili do takého stavu, že ich prirodzená obnova bude možná vari až o štyristo rokov.“

Tatranská víchrica zo severnej strany Tatier zasiahla plochu približne 12 600 hektárov, kde vyvrátila a polámala takmer tri milióny stromov. Na ploche štátnych lesov to bolo

8 737 hektárov. V prvej fáze odstraňovania následkov katastrofy vyviezli lesníci kalamitné drevo v objeme vyše 1,872 milióna metrov kubických. Ďalších takmer 600 tisíc metrov kubických kalamity zostalo na mieste. Do konca roka 2012 lesníci spracovali 680 tisíc kubických metrov dreva ako následok lykožrútovej kalamity. Ďalších 560 tisíc kubikov ostalo v bezzásahovom území. Lykožrútovej kalamity za posledných deväť rokov zasiahla v Tatranskom národnom parku v správe štátnych lesov viac ako 2,254 milióna stromov na ploche približne 7 300 hektárov, čo je takmer rovnaká plocha, akú zasiahla vetrová kalamita.

Dobrá správa je, že na území so spracovanou kalamitou postupne a samovoľne vyrastá dobre viditeľ-

ný nový les, pričom prevládajú najmä listnaté stromy a z nich najviac jarabina. Lesníci tak evidujú v tomto roku prirodzené zmladenie na ploche 2 200 hektárov. Okrem toho lesníkom sa doteraz podarilo umelo zalesniť okolo 2 030 hektárov lesa. V umelo vysadených porastoch prevládajú ihličnaté dreviny, predovšetkým smrekovec. Na zalesnenie použili lesníci takmer päť miliónov sadenic, z toho asi jednu tretinu tvoril smrek. Podľa odborníkov má v Tatrách smrek optimálne podmienky, preto aj jeho podiel v zložení tatranského lesa bude vždy najvyšší.

A teraz zlá správa: Smutným konštatovaním pre výskumníkov je podľa nich fakt, že súčasná plocha dospelého, zatiaľ ešte ako-tak zeleného lesa predstavuje už len jednu štvrtinu pôvodnej plochy v lesnom hospodárskom celku Tatry, ktorý spravuje Vysoké a Belianske Tatry. Z pôvodných 38 tisíc hektárov je v súčasnosti zelených už iba približne deväť tisíc hektárov. „V centrálnej časti Tatier sa lykožrút premožnil natoľko, že situácia je už neriešiteľná,“ uviedol riaditeľ P. Líška.

AKO BOLO, ČO BOLO

„Čím viac spoznávam ľudí, tým viac milujem svoje psy,“ povedal svojho času Adolf Hitler. Z jeho iniciatívy patrielo Nemecko medzi prvé štáty, kde 24. novembra 1933 prijali zákon proti týraniu zvierat. Čo sa dialo s ľuďmi v ním okupovaných štátoch, nebolo podstatné. Nevie, čo by povedal Führer na čipovanie psov, ktoré sa prevalilo aj Slovenskom. V Európskej únii povedali, že treba čipovať zvieratá prevážané zo štátu do štátu. Naši úradníci si zmysleli, že treba začipovať všetky psy. Štátna veterinárna správa sa vyhrážala majiteľom nezačipovaných psov pokutou tristo eur. Firmy, ktoré čipovanie zabezpečovali, mali eldorádo. Veterinári, ktorí platbu za čipovanie vymeriavali od buka do buka, od pätnásť do štyridsať eur, si namastili bruchá. Pod hrozbou drastickú pokutu z vreciek majiteľov psov vytiahli státisíce eur.

K cirkusu Čipčip prispelo ministerstvo pôdohospodár-

stva. Exminister Zsolt Simon obvinil ministra Jahnátka, že mal hlúpe nariadenie veterinárnej správy zastaviť. Jahnátek mu to vrátil: hlúpu zmenu zákona, ktorá tento nezmysel dopustila, prijali za Simonovej éry.

Čipokomédia či Pes Side Story

Peter VALO

Napokon poslanci spresnili zákon, podľa ktorého bude čip potrebovať iba zvieratá vyvážené za hranice, takže mnohí majitelia psov, ktorí ich majú len vo svojom obydli, vyhodili peniaze nadarmo. Alebo nie? Veď „čipotvorcovia“ tvrdili, že čipovanie má význam pre identifikáciu zatúlaných či opustených zvierat, alebo ak začipovaný pes pohryzie človeka, možno z čipu zistiť, či bol očkovaný proti besnote. No zbohom! Ak vás pohryzie túla-

vý pes a ujde, nič vám nie je platné, či je začipovaný alebo nezačipovaný. Bolesti z hryzania a očkovaníu proti besnote sa nevyhnete.

Do Detskej fakultnej nemocnice v Bratislave priniesli s vážnymi poraneniami chlapca

ktorému spôsobili vážne zranenia. Odborníci na psov hovoria, že na vine nie sú psy, ale neodborná starostlivosť majiteľov, ktorí necvičia svojich psov. Iní oponujú, že v Trstenej spôsobil vážne zranenia štrnásťročnej cyklistke pes odborníka

mon si myslí, že pes je zbraňou v rukách chovateľa a ten by mal byť za neho zodpovedný. Majiteľ psa, ktorý zaútočí na človeka, by mal ísť do väzenia na šesť mesiacov až päť rokov.

Podľa sedliackeho rozumu by voľne pobežujúci pes nemal bez svojho majiteľa, náhubku a vôdzky čo hľadať na ulici, v parku, v dopravnom prostredí, na detskom pieskovisku alebo na verejnom priestranstve. Kedysi tieto prípady riešil šarha alebo šinter, ktorý túlavých psov odchytil. Ak sa k nim ich majiteľ do stanovenej lehoty neprihlásil, tak mali smolu. Ale, psy, nebojte sa, vaši majitelia sú presvedčení, že vy, ich miláčikovia, nikomu nemôžete ublížiť. Oni nijakého šarhu nedopustia. Nijaké poriadne zákony nebudú. Veď ako by to vyzeralo, keby vášho, často vplyvného pána niekto popotáhoval za to, že jeho pes bez náhubku a vôdzky dohrýzol človeka. Dnes je to tak. Ľudia umierajú pod mostmi a ne jeden psičkár si povie: Čím viac spoznávam ľudí, tým viac milujem svoje psy.

SEBAOBRAHA

Predseda európskej komisie (EK) José Manuel Barroso má mesačný plat 29 tisíc, eurokomisári majú po 24 tisíc, generálni riaditelia sekcií po 22 tisíc, riaditelia po 18 tisíc, vedúci oddelení po 13 tisíc, osobní asistenti po 12 tisíc a tak ďalej, samozrejme všetko v eurách. Európska komisia narába s ročným rozpočtom na svoju prevádzku okolo 10 miliárd eur a zamestnáva 24 tisíc ľudí. Celkovo má rozvetvený aparát Európskej únie do 60 tisíc zamestnancov.

Drahé nezmysly

Sekretariátu predsedu Európskeho parlamentu (EP) Martina Schulza tvorí 38 pracovníkov. Vedú ich šéf sekretariátu a jeho zástupca, ktorí majú osem asistentov a poradcov.

Ďalších päť asistentov má na starosti protokol a kalendár s termínmi, iní piati sa starajú o vnútorné záležitosti a šiesti o vonkajšie. O tlač a médiá sa stará osem pracovníkov, k nim sa ráta aj osobný čašník, šoféri a jeden „clerical asistent“. Podpredsedovia Európskeho parlamentu tiež majú svoje sekretariáty a europoslanci majú svoje štáby. Aj tam tečú slušné peniaze (okolo 25 tisíc eur na asistentov a kancelárie). Mimochodom, poslanci EP sú jediní činitelia Únie, ktorých priamo volia občania, a pritom práve poslanci nerozhodujú v podstate o ničom.

„Z projektu, ktorý mal pôvodne presadzovať odstraňovanie administratívnych bariér pri obchodovaní medzi jednotlivými krajinami, sa stal byrokratický kolos. Chrlí jednu reguláciu za druhou s cieľom riadiť každú jednu časť životov ľudí,“ tvrdí Filip Vačko v publikácii Nadácie F. A. Hayeka a Združenia podnikateľov Slovenska. Autor spísal najväčšie nezmysly, ktoré eurokrati vymysleli. Okrem iného, Európska únia zakázala výrobu a dovoz štandardných žiaroviek. V súčasnosti však plánuje zakázať aj ďalšie druhy nosičov svetla. S príchodom roku 2016 sa tak obyvatelia Európskej únie pravdepodobne rozlúčia aj s halogénovými a so všetkými ostatnými žiarovkami, ktoré majú energetické hodnotenie vyššie ako B. Únia vydáva aj správy a vypracováva štúdie, ktoré skúmajú vzájomné prepojenie klimatických zmien a rovnosti žien, lebo vraj „bez skutočnej rodovej rovnosti nebude existovať ani klimatická spravodlivosť“.

Bruselu sa tiež nepáči, že menšie kluby a amatérski futbalisti vidia len málo z troch miliárd eur, ktoré vynakladajú na prestupy futbalové kluby v Európskej únii. Byrokracia vypracovala rozsiahlu štúdiu o prestupoch hráčov vo futbale, kde navrhuje rôzne opatrenia na riešenie dnešného stavu. Podľa EÚ je potrebný prestupový systém, ktorý prispeje k rozvoju všetkých klubov a mladých hráčov.

Dobre platení eurobyrokrati sa očividne usilujú vyvolať dojem, že si svoje mzdy zaslúžia, nuž zrejme preto vymýšľajú hlúposti jednu za druhou. Najprv nariadenia, aký tvar musia mať uhorky a mrkvy, potom nariadenie zrušia, inokedy určia najmenšiu a najväčšiu dĺžku banánov, napokon zakážu ľuďom pracovať viac ako 48 hodín týždenne, ale nedokážu nájsť spôsob, ako zamestnať milióny mladých ľudí, ktorí sa stali stratenou generáciou Európy. Bruselski a štrasburski úradníci spoločenstva by však pritom chceli, aby sa EÚ stala najkonkurencioschopnejším hospodárskym priestorom sveta. Veď tak to napísali do Lisabonskej stratégie a neskôr do Stratégie 2020. Nuž áno, veď papier znesie veľa...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Slovenský syndikát novinárov potvrdil priamy kurz k samozániku Fraška o neschopnosti a nenásytnosti

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Snem Syndikátu slovenských novinárov (SSN) iba potvrdil, že táto organizácia stratila akokoľvek profesionálne právo kritizovať netransparentnosť v hospodárení kohokoľvek a nemorálnosť kohokoľvek na Slovensku. Snem vyplavil na verejnosť špinu, ktorú bude už len ťažké zmyť. A tak SSN čaká už možno veľmi skoro zánik. Autor tohto článku sa dobrovoľne stal na niekoľko hodín kandidátom na funkciu predsedu SSN, aby sa zúčastnil na predstavení, z ktorého každý súdny divák odíde znechutený.

Jedenásty snem SSN rokoval v predvečer výročia novembra 1989. Práve tých dní, v ktorých novinári významnou mierou pomohli demokratizácii života u nás. To, že jeho kandidatura bola odmietaná už v procese prihlasovania a následne aj zamietnutá, iba potvrdzuje boľševické praktiky zavedené počas posledného roka v bývalom Dome novinárov.

■ ZVLÁŠTNÝ POZDRAV

Uverejnil ho denník Nový čas, ktorého výtlačky sa záhadne strácali zo stolov delegátov, len čo sa na nich objavili. Išlo o informácie o predaji dvoch rekreačných chat SSN v Repišti, z ktorých jedna bola po nákladnej rekonštrukcii. Predaj uskutočnila (na základe takmer pol roka starého všeobecného uznesenia snemu SSN o odpredaji prebytočného majetku) predsedníčka SSN Tamara Valková tento rok cez realitnú kanceláriu, ale v súčasnosti vraj – podľa spomínaného denníka – „... nepamätám si, za akú sumu boli predané. Sú to naše vnútorné veci“. My však vieme, že chaty sa predali jednej osobe za štyridsaťtisíc eur, hoci cenové návrhy realitnej kancelárie zneli na osemdesiatpäť tisíc eur. Pozoruhodne krátko pamät' vedenia SSN až zaráža. Kauza chat SSN v Repišti však bola zanedbateľná v porovnaní s informáciami, ktoré odzneli počas predpoludňajšieho rokovania snemu.

■ SCHRÁNKOVÁ FIRMA

Slovenský syndikát novinárov už nemôže nakladať ani s vlastnou budovou v lukratívnej lokalite centra Bratislavy. Začiatkom tohto roka, opäť s odvolaním sa na všeobecný súhlas snemu

o zbavovaní sa nadbytočného majetku a po hlasovaní per rollam, teda iba mailovou formou, no bez zasadnutia predstavenstva, totiž „vybavila“ predsedníčka SSN pôžičku dvesto tisíc eur na splatenie iných už dávno splatných záväzkov. Budova syndikátu musela vojsť pod záložné právo a ten o ňu zjavne príde 27. februára 2014, keď je pôžička splatná aj s vysokým úrokom. Syndikát v súčasnosti nedisponuje zdrojmi na splatenie tejto pôžičky. Najpikantnejšie však na tejto transakcii je, že pôžičku poskytla bratislavská spoločnosť SQUAM TRADE. Táto spoločnosť však v predmete podnikania podľa Obchodného registra SR nemá žiadnu pôžičkovú či inú bankovú činnosť. A akoby iba náhodou, internetový vyhľadávač po zadaní slov Squam Trade nájde schránkovú firmu na ostrove Maurícus – konkrétne: Stephen John Kelly. Old Mill Road GPO BOX 244, Pereybere, Maurícus. Prečo predsedníčka syndikátu nepresvedčila bankovú spoločnosť, ostáva záhadou.

■ PÁD NA DNO

Predstavitelia SSN i v predchádzajúcich funkčných obdobiach ekonomicky likvidovali syndikát krok za krokom, zrejme s cieľom zachovať vlastné štedré mzdové ohodnotenia a zároveň robiť „obchody“ s ďalšími subjektmi, ako je Akadémia médií a projekt Mediaregion. Podľa správy o hospodárení, ktorá bola jedným z dokumentov najnovšieho snemu SSN, „... v auguste 2011 sme predali hotelu Michalská brána časť dvora – záhrady vo vnútri bloku budov na Župnom námestí. Podarilo sa nám získať úver od Slovenskej záručnej a roz-

vojovej banky, krytý záložným právom voči chatám na Repišti. Úver bol poskytnutý na projekt Mediaregion v postupnom vyplácaní finančných prostriedkov... Do septembra 2012 bol SSN stále v platobnej neschopnosti... Vo februári 2013 sme získali úver (200 tis. eur) od obchodnej spoločnosti SQUAM TRADE, krytý záložným právom voči budove Domu novinárov. Úver je splatný vo februári 2014. V júli 2013 sme predali obidve chaty na Repišti (40 tis. eur). Zvyšné finančné prostriedky z úveru od SQUAM TRADE a finančné prostriedky z predaja chat sú priebežne čerpané na úhrady záväzkov SSN...“

■ MNOŽSTVO OTÁZNIKOV

Prečo Akadémia médií, ktorá je súkromnou vysokoškolskou inštitúciou a vedie ju (bývalý) publicista, prezidentský hovorca, šéf volebnej kampane Iveti Radičovej Ján Fülle, akadémia, ktorá okrem iných poplatkov účtuje študentovi za semester štúdia 999 eur, platila donedávna SSN za prenájom takmer celej budovy, vrátane služieb a energií, iba 1 000 eur mesačne, keď komerčná cena priestorov je niekoľkonásobne vyššia? Prečo SSN finančne podporoval projekt Mediaregion, ktorý pre jeho neúspešnosť zastavil rakúsky partner? Prečo predsedníčka SSN ako právnička platila služby externého právnika? Prečo sa akoby náhodou nevhodné zmluvy pre SSN riešili iba niekoľko dní pred snemom, upravili sa ich plnenia, ale napríklad v prípade Akadémie médií sa „upravili“ len do konca novembra, teda pár dní po sneme? Ako prejav „dobrej vôle“ voči delegátom snemu? Prečo sa počas rokovania snemu

ešte pred voľbou jeho nových orgánov menili stanov? Neboľ to len kozmetické a praktické úpravy. V novom znení stanov sa výrazne znížil okruh členov predstavenstva a ďalších riadiacich orgánov. Čo logicky znamená drastické obmedzenie transparentnosti rozhodnutí predsedu.

■ ČAKÁME

Na otázky delegátov, ako chce riešiť jediná pripustená kandidátka (jeden protikandidát sa počas snemu vzdal kandidatury) na funkciu predsedu SSN aj v ďalšom funkčnom období finančnú katastrofu, v ktorej sa SSN ocitol, Tamara Valková odpovedala: „Čakáme.“ Napriek tomu dostala dôveru členov syndikátu, novinárov, z ktorých mnohí dennodenne s veľkou pompou odhaľujú nešváry v spoločnosti. Tak teda čakáme, kam to dospeje. So syndikátom samotným i s novinárskou cťou niektorých jeho členov. Pretože pod syndikátnou lampou je stále obrovská tma.

Vlastenci a vlastenky v Matici

Drahoslav MACHALA

Slovenský básnik Kamil Peteraj napísal nádhernú definíciu významu slova vlasť. „Vlasť je sieť, do ktorej sme chytení, a pritom sa v nej cítíme bezpečne.“ Za roky práce v Matici slovenskej som stretol ľudí, ktorí do písmena splňajú moje predstavy o vlastencoch. V Malage som si prečítal knihu ruského mysliteľa a historika, syna Anny Achmatovovej, Leva Nikolajeviča Gumilova Od Rusi k Rusku (Dauphin, 2012). Lev Gumilov tam vysvetľuje pojem „pasionarita“ ako charakteristiku správania istého druhu ľudí. Pasionaritu vníma ako prebytok biochemickej energie živej hmoty, ktorý sa prejavuje schopnosťou ľudí dosahovať vrcholné vypätie. A títo ľudia sa nazývajú „pasionáti“, u ktorých pasionátny impulz je v protiklade voči inštinktu osobnej a druhovej sebazáchovy. Sú to ľudia, ktorí sú pre blaho a dobro celku ochotní rozdávať sa a obetovať do poslednej štipky energie. Takýchto pasionátov a vlastencov som počas svojej dlhoročnej práce v Matici slovenskej stretol desiatky a stovky.

Pokúsím sa priblížiť vám len niektorých z nich, lebo v maticnom spolkovom hnutí by ste ich

našli desiatky aj stovky: pána Ladislava Matiska z Prešova a pani Murdzíkovú z Ličartoviec. Posledný raz som sa s nimi stretol 24. októbra 2013 na Dňoch Ludovíta Štúra v Levoči, kde sme sa Námestí Majstra Pavla prihovárali takmer dvom stovkám mladých študentov. Študentky zo strednej pedagogickej školy, kde sa dievčatá pripravujú na poslanie učiteľiek materských škôl, viedol pán učiteľ Igor Grega, ktorý so spevokolom Juventus nacvičil nádherné

O ČOM JE REČ

hymnické piesne. Boli tam aj žiaci zo základných škôl v Levoči, no najmä zo slávneho gymnázia Jána Francisciho, lebo to 25. apríla 2014 oslaví sto rokov od založenia. Videl som na valnom zhromaždení MS vystúpenie mladého maticičara Jozefa Šnobla zo Zohora, ktorý na to, že má dvadsaťtri rokov, povedal štátnickú reč, podobnú tej Štúrovej na uhorskom sneme. Prehovril aj pán Kozolka z Levíc, učiteľ, ktorý svoje vystúpenie prekladal úryvkami a citáciami z básní Ivana Kraska, Sama Chalupku, Milana Rúfusa či Pavla Hviezdoslava. Viac

rokov obdivujem jemnú dámu, predsedníčku Miestneho odboru Maticy slovenskej v Poprade Ludmilu Hrehorčákovú, ktorá sa vždy nadchýnila vzdelanosťou pána profesora Matúša Kučeru i jeho rozhladom, keď mu svoje otázky telefonovala do relácie Pod pyramídou. Dnes sa slovenský spisovateľ alebo umelec do MIKOVEJ PROTISLOVENSKEJ INŠTITÚCIE nedostane! Práve ona s pani Margitou Antašovou sa podujali, aby s vedením mesta Levoča, pánom primátorom Ing. Miroslavom Vilkovským a jeho viceprimátorom PhDr. Lubomírom Virom, pokúsili sa obnoviť hájovňu na Kohlwalde, teda na Uhliskách, kde sa pravidelne stretávali štúrovci Botto, Dobšinský aj Francisci. Pán Vira prisľúbil, že hájovňu, ku ktorej by viedol náučný štúrovský chodník, postavia v čo najkrajšom termíne. Ludka Hrehorčáková a Libuška Kľučková, Anna Cenklová a či pani Labudíková, Dáša Strmeňová, Milan Jadroň – sú pre mňa symbolmi Maticy slovenskej. Bez nich by som si Maticu nevedel predstaviť!

Viac rokov obdivujem MUDr. Petra Dragijského, ktorý sa v Rimavskej Sobotě podujal na stvo-

renie sochoradia, aké nemá na Slovensku páru. V tomto surovom a neľudskom bordeli, zvanom pseudokapitalizmus, keď sa každý investíciám do slovenskej kultúry skôr posmieva, než jej pomáha, si pán doktor pred seba postavil cieľ vybudovať Aleju slovenských hrdinov. Na nej majú busty alebo sochy Janko Francisci Rimavský, Štefan Marko Daxner a ďalší. Nedávno v Dúbravke maticičari z MO MS na čele s predsedníčkou Kvetkou Slyškovou osadili pri katolíckom kostole nádherný veľký slovenský dvojkříž. Túto novú dominantu Dúbravky maticičari postavili s finančnou podporou predsedu MS Ing. Mariána Tkáča.

Pýtam sa v duchu, čo sú to za ľudia, ktorí nezištnou láskou milujú Slovensko a priam živočíšne potrebujú svoju energiu rozdávať na prospech celku, slovenskej vlasti. Sú to tí boží bojovníci, o ktorých sa málo hovorí a píše. To sú tie skutočné osobnosti, ktoré držia chrám a katedrálu slovenského štátu pohromade! Nie celebrity, príhlúpli napomádaní mladíci s oringlami a pírsingmi na ušiach a v nosoch, ani slečny podobné tým z verejného domu, ktorých úsudok formuje svojimi primitívnosťami smotánková Erika Judinyová. Skutočný slovenský svet je maticný svet, nie smotánkové orgie! Psychicky zdravý a normálny človek sa pred sledovaním takýchto relácií chráni. Radšej ich hneď vypína!

Profesora histórie Františka Vnuka napokon Ústav neocení Dokedy budú kriklúni strašiť národ?

Maroš SMOLEC – Foto: Ladislav LESAY

Kriklúni, poplatní novinári, čechoslovakisti, sivá eminencia tretieho sektora, multikulturalisti, rodová menšina či iné rôzne odnáródnené spolky – to sú ľudia a inštitúcie, ktoré dokážu ovládať slovenský život nielen politický, kultúrny, ale už aj vedecký. Inak sa totiž nedá definovať náhla zmena rozhodnutia predsedu Ústavu pamäti národa (ÚPN) Ondreja Krajňáka, týkajúca sa udelenia ceny za vedecký prínos na poli historickej vedy historikovi žijúcemu v Austrálii Františkovi Vnukovi.

Cenu mu navrhla udeliť nezávislá šesťčlenná komisia ÚPN. Medzi členmi boli nezávislí historici ako Martin Lacko alebo Marián Gula. Teda nová, mladá generácia slovenských historikov. Nie sú zaťaženi ani ľudáckym, ani komunistickým režimom. Ich zámerom je na poli slovenskej histórie objektívne hodnotiť všetky dejinné udalosti a milníky nášho národa – aj tie kontroverzné.

■ CENU NEUDELI

Cenu mal historik dostať na výročie nežnej revolúcie 17. novembra v Bratislave. Po mediálnej kampani minoritných organizácií a niektorých médií, ako aj po kritike komunistického historika Dušana Kováča cenu napokon F. Vnuk nedostal. Hovorca ÚPN Tibor Ujlacký vysvetlil: „Predseda Správnej rady Ústavu pamäti národa Ondrej Krajňák berie na vedomie dôvody nezávislej komisie, pre ktoré mu predložila návrh na udelenie ceny ÚPN za vedecký prínos Františkovi Vnukovi za jeho historické hodnotenie obdobia komunistického režimu. Keďže však poslaním ÚPN je nestranné hodnotenie období neslobody v rokoch 1939 až 1989 ako jedného celku, využil svoju kompetenciu štatutára a rozhodol cenu Ústavu v kategórii vedecký prínos v roku 2013 ne-

Slovenskému historikovi Františkovi Vnukovi cena nechýba.

udelit.“ Laureáta, historika F. Vnuka SNN požiadali o vyjadrenie. Do redakcie nám na uverejnenie poslal časť svojej reakcie predsedovi ÚPN, v ktorej o. i. uviedol: „Necítim sa o nič ukrátený. Rešpektujem rozhodnutie, ktoré ste urobili – ako píšete – v záujme môjho dobrého mena a dobrého mena Ústavu. Ako človek, ktorý má za sebou už osemdesiat sedem rokov životných skúseností, chcem však vysloviť pochybnosti, či ste naozaj zvolili tú najlepšiu alternatívu. Ustúpiť neoprávneným požiadavkám, motivovaným ideologickou zlomyseľnos-

ťou, nie je menšie zlo, to je absolútne zlo.“

V tejto súvislosti sa oprávnené vynára otázka: Kto dokáže lepšie zhodnotiť prínos ktoréhokoľvek historika pre slovenskú historickú vedu – komisia nezávislých historikov, expertov na obdobie komunistického režimu alebo historický nevedlanec Sulík, protifašistický bojovník v pokročilom dôchodcovskom veku, komunistami odhodnotený historik, neznámy politológ Marušiak či protináródný denník? Odpoveď je zrejme práve ostatným rozhodnutím ÚPN.

■ EXILOVÝ HISTORIK

Slovenské národné noviny nepochybujú rozhodnutie predsedu Ústavu pamäti národa O. Krajňáka. Pripúšťajú i možnosť, že aj F. Vnuk môže subjektívne hodnotiť niektoré dramatické okolnosti slovenských dejín. Patrí medzi tzv. exilových historikov, ktorých istotne ovplyvnili v ich hodnoteniach nepravosti, ktoré na nich spáchal komunistický režim. Nie je možné, aby sa verejný činiteľ nechávali zatlačať do kúta od kriklúňov, ktorí im zďaleka z hľadiska morálky a etiky nesiahajú ani po členky. Historik Matice slovenskej Peter Mulík pre SNN uviedol: „František Vnuk patrí k najplodnejším slovenským historikom. Napísal stovky štúdií, statí, úvah, článkov a recenzií. Aktívne vystupoval na početných vedeckých podujatiach v zahraničí, ako aj na Slovensku. Len pri skromnom, neúplnom odhade jeho osobná bibliografia obsahuje tisícpäťsto jednotiek. František Vnuk ako historik dejín 20. storočia sa usiluje vidieť dejinný vývoj dostatočne objektívne, bez politických interpretácií, ktoré spôsobí koniec druhej svetovej vojny. Objektivita prikazuje všetko analyzovať a porovnávať. Žiaľ, žijeme stále vo falošných a skreslených predstavách o dejinách 20. storočia a o jeho totalitných režimoch, ale mocným záujmovým skupinám to vyhovuje.“

■ NEPROSIL SA

Zaujímavú reakciu nám na redakčnú adresu poslal aj bývalý politik a publicista Jozef M. Rydlo. V korešpondencii pre SNN uviedol: „O cenu ÚPN sa F. Vnuk nechádzal, nečakane mu ju ponúkli a nečakane ponuku zmenili; v jeho veku ho už niečo také nevzrušuje. Nechýbala mu v minulosti a nebude mu chýbať ani v budúcnosti, napokon ho ocenili a uctili si ho inak a inde.“ Slovenské národné noviny sa budú touto kauzou zaoberať.

Ako chce Richard Sulík zachraňovať zanikajúci živnostnícky stav Je to predstieraná či úprimná solidarita?

Ivan BROŽÍK – Foto: SNN

„Aj keď vieme, že v opozícii ich nepresadíme, ešte stále je tu možnosť, že si niektoré z nich osvoja smeráci, ako to už spravili niekoľkokrát pri iných našich návrhoch,“ vyhlasuje predseda strany Sloboda a solidarita (SaS) Richard Sulík o desiatich bodoch programu, ktorý má za cieľ uľahčiť čoraz ťažšiu existenciu živnostníkov na Slovensku. Živnostník by mal napríklad platiť odvody zo skutočne dosiahnutého základu dane, resp. z vymeriavacieho základu.

Bola by zrušená hranica príjmu, od ktorej sa platia sociálne odvody. Znamenalo by to zároveň zjednodušenie a zjednotenie povinnosti platenia odvodov na sociálne a zdravotné poistenie. Odvody by sa platili zo skutočne vykázaného základu dane. Pre väčšinu živnostníkov by to mohlo znamenať nižšie odvody, a to až o 185 eur mesačne. Živnostník si sám podľa návrhu SaS slobodne určí, kedy a ako bude odpisovať majetok zaradený v účtovníctve. Napríklad si bude môcť odpísať (dať do nákladov) vo výške 100 percent nadobúdacej ceny zakúpené stroje alebo technológie už v tom roku, v ktorom ich kúpil. Takto si legálne môže znížiť svoje daňové, ale i odvodové povinnosti už v roku, v ktorom investoval do rozvoja svojho podnikania.

Paušálne výdavky by mali

zostať vo výške 25 percent z dosiahnutého príjmu živnostníka, ale súčasne bez obmedzenia ich absolútnej výšky (zrušenie hranice 5 040 eur). Zrušenie obmedzenia výšky paušálnych výdavkov údajne odstráni demotiváciu živnostníkov s príjmami nad 12 tisíc eur ročne mať príjmy ešte vyššie. Bez bližšieho vysvetlenia, iba ak s argumentom odbremeniť pracovníkov daňových úradov navrhuje SaS predĺžiť lehotu na splnenie si daňovej povinnosti do konca apríla.

■ CEZ ZMENY ZÁKONOV

Sulíkovi navrhujú viaceré zmeny zákonov. Prvým z nich je napríklad zvýšenie limitu pre hotovostné platby podnikateľov na limit, ktorý je dnes uplatňovaný pre

fyzické osoby, a to je z 5 000 eur na 15 000 eur. Úpravami by mal prejsť aj samotný živnostenský zákon. Mal by umožniť presunúť viac ako tretinu z takmer deväťdesiat viazaných živností medzi voľné živnosti. Trebárs živnosti ako uskutočňovanie krajinnno-architektonických sadovníckych diel, vyučovanie v odbore umenia, odborné poradenské služby pre uchádzačov a záujemcov o zamestnanie či predaj prípravkov na ochranu rastlín nemusia byť viazané, myslia si predstavitelia SaS. Opätovnou novelizáciou Zákonníka práce mienia vytvoriť špeciálny zúžený pracovnoprávny vzťah pre zamestnávateľov – podnikateľov, ktorí zamestnávajú do päť zamestnancov. Na uvedeného zamestnávateľa by sa tak nevzťahovali určité ustanovenia Zákonníka práce, ktoré sú vzhľadom na ich nadštandard vše-

obecne považované za najväčšie prekážky pružného a flexibilného trhu práce – predovšetkým inštitút minimálnych mzdových nárokov vyjadrených ako násobok minimálnej mzdy, inštitút odstupného, výpovedné dôvody na strane zamestnávateľa, povinné mzdové zvýhodnenie pri práci nadčas, povinné poskytnutie náhrady mzdy pri pracovnom voľne, napríklad pre návštevu lekára alebo udalostí v rodine, ako aj ustanovenia o stravovaní zamestnancov, vrátane ustanovení o stravovacích poukážkach. Náhrada mzdy v prípade neplatného skončenia pracovného pomeru by sa zamestnancom takéhoto zamestnávateľa poskytovala najviac len za obdobie troch mesiacov.

■ MÍNUSY V ROZPOČTE

Vyššie uvedené opatrenia, ak by prešli v zákonodarnom zbore, znamenali by určite nemalý výpadok zdrojov štátneho rozpočtu. Ten už je aj bez toho maximálne napnutý. Richard Sulík si však myslí: „Po prvé, navrhujeme zrušiť investičné stimuly, čo máme aj dlhodobo v našom programe. Počas našej vlády objem investičných stimulov výrazne klesol (i keď sa nám ich nepodarilo zrušiť úplne). No investičné stimuly sa opäť rozmáhajú a dostane ich každý, kto je kamarát. Ak by sa investičné stimuly zrušili, ušetril by štátny rozpočet takmer 70 miliónov eur, ktoré môže použiť práve na zlepšenie podnikania živnostníkov. A po druhé, navrhujeme znížiť detské prídavky o štvrtinu, a to tak, že by sa vyplácali len na prvé štyri deti, a tiež by klesali s rastúcim príjmom rodičov. To by prinieslo ďalších 80 miliónov eur.“

Je však zarážajúce, že v čase, keď sa jeho strana dostala do parlamentu a vlády, základné existenčné podmienky pre živnostníkov a malých podnikateľov sa zhoršili. A neospravedlní to ani skutočnosť, že ani ľavicová vláda ich doteraz nezlepšila.

POZNÁMKA

Otázka: Cmúľal sa Tiso s Hitlerom? sa mi vynorila, keď som v minulých dňoch čítal reakcie a protesty istej časti slovenských historikov na návrh udelenia ceny Ústavu pamäti národa historikovi Františkovi Vnukovi. Najaktívnejšie proti udeleniu ceny protestovali tí, ktorí v ére komunistického režimu servilne prisluhovali diktátorskému režimu a do nebies velebili jej vodcov, ktorí sa vo tri vrhy cmúľali napríklad s Brežnevom.

Cmúľal sa Tiso s Hitlerom?

Prejavovali mu tak vďaka za to, že k nám vyslal polmiliónovú armádu urobiť poriadky s Dubčekom a jeho socializmom s ľudskou tvárou. Kriticky odsudzovali obdobie Slovenského štátu, ktorý vznikol aj pod režisérskou taktovkou Adolfa Hitlera. V ostatných krajinách, v ktorých krachol komunizmus, leninsko-marxistických historikov vypoklonkovali zo škôl i z vedeckých ústavov. U nás sa im ani vlas na hlave neskrivil. Po nežnej revolúcii, ktorej výročie sme si pripomínali v uplynulých dňoch, sa vrátili na Slovensko historici, ktorí boli svedkami udalostí v tomto období, a čo nevideli, to sa dozvedeli štúdiom v zahraničných archívoch.

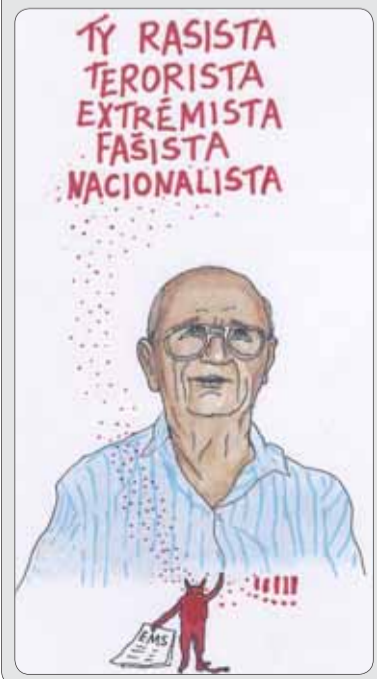
Marxistickí historici okrem iného odsudzovali Tisa za postoj k Židom, ale že si vyhradil právo udeľovať výnimky, a tým im zachraňoval životy, to vo svojich dielach nespomínali. Nespomínali ani jeho príkaz na zastavenie transportov, keď sa dozvedel, že Nemci v táboroch vraždia Židov. Tieto a ďalšie fakty sme sa dozvedeli predovšetkým od historikov Ďuricu a Vnuka, ktorí žili v zahraničí. Pravdou je, že Tiso odmietal SNP, lebo jeho cieľom bolo obnoviť Československú republiku, čo sa napokon aj stalo. V nej sme opäť ľahali za kratší koniec. Marxistickí historici veľmi nespomínajú fakt, že Tisov minister obrany Čatloš prešiel k povstalcovi s plánom umožniť prejsť Červenej armáde cez Slovensko bez veľkých strát. Alebo, že guvernér vtedajšej Národnej banky povstanie financoval.

Historika Vnuka kritizujú aj za to, že napísal: „SNP vzniklo na základe klamstva. V čase SNP som mal trinásť rokov. Dôstojník z Brezna, keď prišiel na Polhoru mobilizovať vojakov, vykrikoval po dedine: ‚Nemci zajali prezidenta. Ideme ho oslobodiť!‘ Polovica zmobilizovaných Polhorčanov v povstaní padla. Zahynuli aj preto, že chceli oslobodiť slovenského prezidenta.“

Marxistickí historici odsudzujú Tisa, že spolupracoval s Hitlerom. Vojnové pomery ho k tomu donútili. Musel spolupracovať, no nikdy sa s ním neobjímal a necmúľal vo tri vrhy ako servilní komunistickí politici s Brežnevom.

Ján SMOLEC

Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Osláviť storočnicu Matice slovenskej pred polstoročím nebolo jednoduché Komunistický pragocentrizmus neprial matičnému hnutiu

V roku osláv 150. výročia je vhodné pripomenúť si, ako to bolo pri oslavách matičnej storočnice. Tie v roku 1963 boli vlastne zápasom s komunistickou mocou, ktorá po tzv. víťaznom februári 1948 Maticu poštátnila a v podstate zlikvidovala jej pôvodné poslanie, aby ju mohla ideologicky ovládať. Zasiahlo to celú národnú kultúru a zvlášť Martin, ktorý pražská moc označila za stredisko „buržoázneho nacionalizmu“. Dôsledkom bolo, že sa rušili výsledky storočných snáh zakorených v podobe martinských inštitúcií a podujatí, ktoré sa likvidovali alebo prenášali do iných miest. Na vtedajšom dianí sa aktívne zúčastnil aj matičiar Mišo A. KOVÁČ.

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

• **Chcela azda komunistická moc už krátko po svojom nástupe zrušiť aj personálnu a intelektuálnu základňu vedcov a tvorcov sústredných v Martine?**

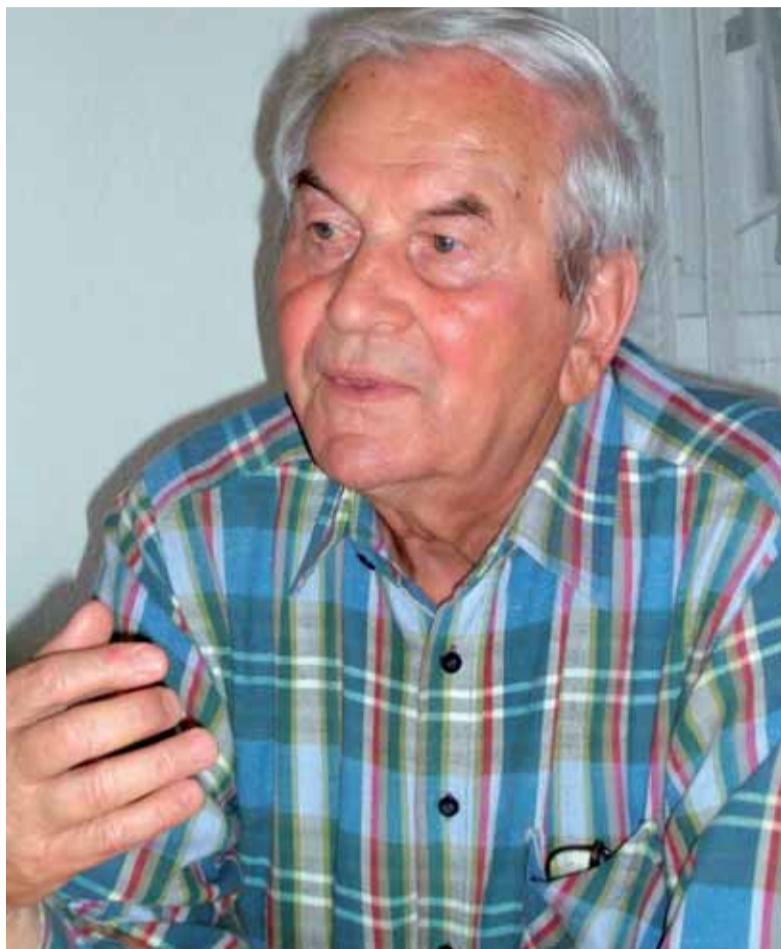
Usilovala sa o to. Matica slovenská len pre statočný postoj svojej základne a vedenia nebola znovu úplne zakázaná, ale zachovaná bola skôr svojím menom než reálnym pôsobením. Jej pôvodné funkcie si postupne podelilo veľké množstvo novovzniknutých inštitúcií. Stala sa tak priamo ich naozajstnou materou, veď aj základné vedecké kádre spoločenskovedných ústavov SAV, Univerzity Komenského, Osvetového ústavu i mnohých vydavateľstiev vyrástli priamo v Matici alebo v spolupráci s ňou. Zo zásahov do matičného jestvovania vyplynulo aj neskoršie uvedomovanie si následkov tohto kultúrneho zločinu komunistov. Dialo sa tak neskôr aj vzhľadom na nespokojnosť, ozývajúcu sa v dôsledku Novotného zásahov do právomoci Slovenskej národnej rady v roku 1960.

• **Bolo vtedajšie storočné jubileum aj začiatkom nového úsilia o presadzovanie myšlienky autentickej Matice slovenskej?**

Pracovníci Bibliografického odboru MS už v roku 1958 pri 95. výročí ustanovizne začali spracovávať bibliografiu Matice slovenskej. K tomu sa pridali mladí, práve nastupujúci pracovníci MS, prichádzajúci z vysokej školy. Pripravili pri tej príležitosti spomienkové pásmo, ktoré prezentovali v martinskom Národnom dome, na javisku vtedajšieho Armádneho divadla SNP. No a poslali to spomienkové pásmo aj do Národnej knihovny v Prahe. Stalo sa tak v rokoch veľkých previerok „buržoáznych nacionalistov“ v Matici slovenskej v období rokov 1957 a 1958, pri prepúšťaní pracovníkov a hlasnom obviňovaní z toho, že Matica sa venuje „retrográdnym“ úlohám, teda buržoáznej starine. Chciac-nechciac si starí i noví pracovníci priam spontánne začali uvedomovať, že ich čaká dvojdomá práca. Boli zmluvne zaviazanými pracovníkmi na úlohách súvisiacich s odbornými pracoviskami národnej knižnice, ale myšlienkovito boli napojení aj na kľúčový zástoj Matice slovenskej v našich novodobých dejinách. Nás, vtedy mladších, k tomu cieľene orientoval docent Anton A. Baník. Pomimo pracovných úloh sme naše úsilie sústreďovali na kľúčovú udalosť storočnice tak, aby vrátilo Maticu slovenskú do širšieho spoločenského povedomia. Zámerom bolo zhodnotiť minulosť a zabezpečiť budúcnosť MS a jej pracovísk pôsobením na vedomie širokej verejnosti.

• **Ideové aj dejinné zrele storočnice vraj predznamenovala príprava a zverejnenie obrazovej Pamätnice Matice slovenskej 1863 – 1963. Čo to znamenalo?**

Zostavovatelia Pamätnice museli anticipovať aj budúce závery pripravovanej vedeckej konferencie, pretože o celkovom účinkovaní MS nejstvovala dovtedy nijaká syntéza, boli iba dve knižné spracovania dejín prvého obdobia pôsobenia Matice. Následne sa aktualizovali aj programové úlohy a ich organizačné základne, chystané postupne už od roku 1961. Trojročná príprava a celoročná realizácia osláv storočnice Matice slovenskej v roku 1963 sa riadila najmä tromi kľúčovými úlohami. Prvou bolo zhodnotenie dejín Matice slovenskej. Nie však vlastnými silami, ale zapojením intelektuálneho potenciálu mimo Matice, najmä prostredníctvom Vedeckej konferencie o MS, usporiadanej Slovenskou aka-

démiiu vied, aby sa tak objektívnejšie zhodnotili vývinové i odborné stránky pôsobenia MS.

• **A aké boli ďalšie úlohy?**

Druhou kľúčovou úlohou pri uskutočnení osláv bol zámer presvedčiť slovenské politické orgány, aby presadili a zabezpečili novostavbu na martinskej Hostihore pre jedinečné zbierky národnej knižnice, keďže v tom čase nemali náležité depozitné zabezpečenie. Aby sa tento zámer mohol naplniť, bolo treba splniť aj tretiu úlohu, teda uskutočniť ústredné augustové oslavy priamo v Martine, kde by sa kládol základný kameň budúcej novostavby, za ktorú sa mal postaviť najvyšší možný verejný činiteľ pred celým zhromaždením. Zhodnou okolnosťou sa takými funkcionármi stali práve do vyšších politických postavení nastupujúci Alexander Dubček a Jozef Lenárt.

• **Pripravený plán prerokovali vtedajšie slovenské vládne orgány a návrh prijali s tým, že pôjde o celoslovenské oslavy. Prečo tá zmena voči predchádzajúcemu potláčaniu týchto myšlienok?**

Na jednej strane to bol výraz domácej obrany voči okliešťovaniu slovenských orgánov v roku 1960 pražskými centralistami a na druhej strane obava z osláv 275. výročia Jánošíka folklórnymi skupinami, čo vyznieva ako paradox, veď komunisti Jánošíka chceli mať za sociálneho bojovníka. Do priprav na uskutočnenie rozsiahlych celoročných osláv boli zapojené aj všetky celoslovenské ustanovizne zrodené na základni MS. Najmä slovenské ľudové knižnice, prostredníctvom ktorých sa informačné materiály o oslavách dostali doslova do každej dediny, oslovili členov a podporovateľov Matice.

• **Čo sa dialo v pozadí?**

Treba ozrejmiť to, čo verejnosti vtedy i dosiaľ zostáva neznáme. Prípravy osláv sa diali v tichosti, lebo narážali na politické stanoviská vtedajšej moci, no boli aj výrazom zápasov s ňou. Ako zábery osláv narážali na ideologické obmedzenia už dlhšie pred samotným uskutočnením, naznačovali

komunistickou mocou. Riadili sme sa tým, že čo je už raz zverejnené, to sa ťažšie odvoláva. Oslovili sme osobne pracovníkov Tlačiarne SNP, v ktorých pôsobilo množstvo tlačiarov, čo mali priaznivý vzťah k Matici. Prosili sme, či by nám mimo plánu, za jednu noc, nevytlačili letáky o oslavách. Zaviazali sa dobrovoľne brigádnicke pracovať celú noc bez nároku na odmenu, len pri uhradení nákladov za papier. Rovnako sme sa dohodli aj so železnicou a s vodičmi autobusov, že rozvezú letáky o oslavách v ich plnom znení, teda aj s verejnou manifestáciou, počas nasledujúceho rána. K tomu sa iniciatívne pridali letci Agroletu. Pripomenuli sa nám večerným návratom lietadiel na letisko. Základňu mali na letisku v Tomčanoch, odkiaľ rozsievali osivo a hnojivo po poliach. Navrhli, že oni letáčky s programom rozhodia nad Prahou i po celej republike ešte na budúce ráno. V takej miere rozšírený program už politická moc nemohla oficiálne stiahnuť bez škandálnych dôsledkov. Prirodzene, vyšetrovali nás, ako to, že sme program rozšírili po jeho zákaze najvyšším pražským činiteľom. Ale oslavy sa uskutočnili tak, ako sa pripravovali.

• **Takže oslavy sa napriek odlišným nariadeniam pražského prezidenta udiali podľa slovenských plánov?**

Istá zmena v programe predsa len nastala, ale v duchu jeho úspešnejšieho vyznenia. Počas zasadnutia rozšírenej Vedeckej rady v Národnom dome prišli oznámiť Dubčekovi po jeho slávnostnom príhovore, že Martin je plný návštevníkov, ale že v meste je akosi ticho. Nie tak ako na prvomajových oslavách, keď sa ľudia na uliciach a námestiach nahlas zabávali, naopak, v Martine sa ticho stojí pri tlapkách miestneho rozhlasu a počúvajú sa príhovory, ktoré odznievajú v uzavretom priestore Národného domu, vtedy Divadla SNP. Následne Dubček vyhlásil: „Na Hostihore sa nepresunieme autami, ale postavíme sa na čelo sprievodu, ako to bolo vždy na robotníckych manifestáciách.“ Tak sa aj stalo. Občania z Martina i účastníci z celého Slovenska prítomní na oslavách sa bez predchádzajúceho oboznámenia, iba na rozhlasovú výzvu a bez riadenia príslušnými službami zaraďovali do sprievodu, ktorý potom trval vyše dvoch hodín. Porušil sa pôvodný časový plán, ale z kladenia základného kameňa Hostihory sa stal mimoriadne dôstojný akt priamo vysielaný rozhlasom i televíziou. Karol Polák ho naživo reportoval ako nejaké športové podujatie...

• **Prezident Novotný to nechal tak?**

Po oslavách Novotný zaútočil proti Matici po tretí raz. Postavil sa proti začiatku novostavby „nejakej knižničky v Martine“, lebo treba urýchliť budovanie knižnice Vysoké školy banskej v Ostrave. V tom čase však už bol Jozef Lenárt slovenským predsedom vlády v Prahe a zastal sa novostavby, že on osobne sa za ňu verejne zaviazal. Mimo chodom, Novotný mal aj nasledovníkov z radov KV KSS v Banskej Bystrici, ktorí proti novostavbe MS uprednostňovali budovanie krajského národného výboru.

• **Aké mali oslavy storočnice odozvu?**

Svojou neopakovateľnou atmosférou sa stali potvrdením výnimočnej energie. Len v Martine poriadkové služby odhadli, že prišlo asi štyridsaťtisíc hostí z celého Slovenska, okrem domácich účastníkov. K tomu sa priraďuje účasť na jednotlivých akciách v Bratislave, v Prahe, ale aj na podu-

jatiach vo všetkých väčších mestách i vo väčšine obcí Slovenska, v školách, knižniciach, osvetových zariadeniach. Okrem toho prostredníctvom spravodajstva, tlače, filmu, rozhlasových a televíznych prenosov z hlavných podujatí v Martine mohli ich bezprostredne prežívať aj všetci občania našej vlasti. Následne oslavy obnovením povedomia o MS a jej úlohách umožnili rozšírenie pracovných zámerov i vznik nových pracovísk. Cieľavedome, ako dôsledok uskutočnenia dôstojných osláv matičnej storočnice. Ak ich dnes niekto spochybňuje ako službu komunistickej moci, ktorá si istým spôsobom vtedy chcela pripisovať zásluhy na tom, že sa nestalo nič konfliktné, čoho sa sama bála, zamlčuje následky a dôsledky tejto udalosti. Veď aj úsilie o obnovu matičnej starostlivosti o krajanov bolo dôsledkom úspechu osláv storočnice, čo v roku 1967 opäť vyvolalo osobný útok Novotného.

• **Oslavy storočnice priniesli určité aj iné ovocie a nielen pre Maticu. Čo konkrétne?**

Najvýraznejšie kroky na napĺňanie podnetov storočnice sa diali uvedomením si potrieb hlbšieho poznania dejín Matice. Preto sa zriadilo aj pracovisko pre výskum jej dejín, sprvu v rámci vtedajšieho Pamätníka slovenskej literatúry a neskôr i ako samostatné oddelenie. Konali sa viaceré semináre a snahy o obnovu kultúrnych pamiatok Martina. K tým najvýznamnejším patrí seminár o Národnom dome (1965), pamätná tabuľa matičnému vysielaniu, slávnosť k 140. výročiu vzniku myšlienky Matice slovenskej (1967), k 100. výročiu smrti Karola Kuzmányho. Ožila snaha obnoviť i kultúrny Martin, predtým likvidovaný spolu s Maticou. Nastal zápas o zachovanie jadra mesta (1966), snaha o vyhlásenie Národného cintorína za národnú kultúrnu pamiatku a obrodu hodnotných tradícií, ktoré sa viažu na Maticu i Martin. Spomeňme obnovu Kultúrnych slávností v Martine s novou koncepciou ich štyroch častí, čo sú Slovenská jar, Augustové dni, Scénická žatva a Výtvarný rok. Tieto podujatia predchádzali aj pokus o vytvorenie nových literárnych tradícií Večerom pri Vajanskom (1966), ktorý sa ujal. S týmto činom sa viaže tiež snaha o sústredenie autorského zázemia v Martine a umožnenie vlastných publikačných priestorov. Tri zborníky Stretnutie a bulletin Kultúrnych slávností Podanie, popri ročenke Letopis PSL sú svedectvom o úžasnom oživení kultúrnej a literárnej publicistiky v Martine.

• **Aký odkaz nechali vtedy oslavy matičnej storočnice pre budúcnosť, ktorá je dnes po piatich desaťročiach vlastne našou prítomnosťou?**

Môžeme sledovať množinu podnetov, o ktoré sa storočnica pričínila. Zasiahli celé Slovensko. Prizvali do súčinnosti s Maticou jej bývalých členov. Podnietili vznik nových pracovísk pri MS ako národnej knižnici, teda Pamätníka slovenskej literatúry, dnes SNLM, Biografického ústavu, Krajského ústavu, pracoviska pre strojové spracúvanie informácií i Vlastivedného odboru. Tieto pracoviská sa zasa pričínilo o ďalšie rozširovanie povedomia o Matici a vlastne aj o prípravu spontánneho obnovenia jej členskej základne v roku 1968. Mimovoľne sa tak zviazali aj boj s Novotným o krajskú starostlivosť, aby Matica pokračovala priamo v styku so Slováckmi v zahraničí. Toto úsilie bolo v očiach politickej moci najproblémovitejšie tým, že sa rozširovala pôsobnosť Matice, vtedy profilovanej ako národnej knižnice, ktorá sa však pričíňovala aj o záchranu kultúrnych pamiatok Martina i obnovu jeho zástoja v slovenskej kultúre. Oslavy obnovou potlačených i tvorbou nových podujatí a rozšírením edičných činností zasiahli aj miestnu kultúru a celonárodné úsilia v kultúre v nasledujúcom čase. Obrazne môžeme povedať, že oslavy storočnice boli otvorením brány do plnej obnovy MS a aspoň jej čiastočného reštituovania. Všetky ďalšie snahy vychádzali z týchto podnetov, ktoré boli prípravou na ďalšie oživotvorenia v rokoch 1968 a 1990.

Anton Hrnko k aktuálnemu sporu o pomenovanie obce Tešedíkovo

Prd, nie Pered - neznalosť a nenávisť

Anton HRNKO, člen Historického odboru Matice slovenskej - Foto: youtube.com

A zas to máme na stole! Neúnavní bojovníci za „práva maďarskej menšiny a za demokraciu“ prišli s ďalšou nezmyselnou požiadavkou na premenovanie obce Tešedíkovo na vraj pôvodný maďarský názov obce Pered. Oháňajú sa silnými tromfami: Vraj občania v referende rozhodli, že sa tak má obec menovať nielen v maďarskej, ale aj v slovenskej reči. Dokonca získali na svoju stranu aj časť „slovenských“ vraj pravicových strán, ktoré v svojom zúfalstve z nemožnosti dostať sa k moci – teda vlastne k masnému hrncu štátnych zákaziek – a z nenávisti k aktuálnemu legitímu držiteľovi moci sú schopné spojiť sa aj s čertom-diablom zabudnúc na národné a štátne záujmy.

Menšinový radikál odmontoval slovenský názov Tešedíkovo.

Ináč si človek túto podporu nevie a nemôže vysvetliť, lebo je nelogická, a daná požiadavka nemá nijakú oporu v platnej legislatíve, ani z hľadiska historického vývinu. To si uvedomili i hore spomínaní kaliči čistých slovenských vôd a hneď predložili návrh zákona do parlamentu, ktorý – ak by bol prijatý – bol by svetovou raritou, rovnako ako vystúpenie yetiho v živom vysielaní rádia a televízie Jerevan. Čo je však zarážajúce, je skutočnosť, s akou veľkou neznalosťou o problematike vystupujú všetci slovenskí politickí reprezentanti, vrátane vládných. Lebo toľko nezmyslov, ktoré sa v mene vraj demokracie o tomto probléme šíria a ktorým nikto neoponuje, je skutočne zo slovenského hľadiska zarážajúce až skľučujúce.

HISTÓRIA POMENOVANIA

Predovšetkým by si mal každý, kto o tejto téme chce niečo povedať, uvedomiť skutočnosť, že nikdy v histórii o názve svojej obce nerozhodovali jej obyvatelia. Oni vlastne, keby nedošli do kontaktu s okolitým svetom, by názov pre svoju obec ani nepotrebovali. Na čo by im bola? Názov ich obce potrebujú tí druhí a tí jej aj dávajú a stále dávajú jej pomenovanie. Sikuli na Záhorí, by nikdy svoju obec nepomenovali Sekule, ale ich usadlosť tak pomenovali obyvatelia okolitých slovenských dedín a takto sa dostala aj do úradných dokumentov. Koniec koncov, ani osobné mená a priezviská si nezvolili ich nositelia, ale im ich najskôr niekto dal. Meno sme každý dostali od svojich rodičov, resp. zákonných zástupcov, a priezvisko bolo najskôr prezývku (preto priezvisko), ktorá sa ujala a neskôr našim predkom prischla ako osobné a dedičné pomenovanie. Ako je známe, prezývku si taktiež nikto nedáva sám.

Geografické názvy vznikali najmä pre orientáciu ľudí v teréne, a preto boli trvácne, dokonca pretrvali aj etnické zmeny, a tak napríklad pôvodne keltský názov rieky Dunaj – Dunahva – odolal aj niekoľkonásobným etnickým výmenám v jeho povodí a v rôznych jazykových formách sa používa dodnes.

NAJPRV BOLI TRI

So vznikom moderného štátu potrebovala štátna administratíva (nie obyvatelia jednotlivých obcí) štandardizovať geografické názvy a ustáliť ich oficiálnu formu. Tá sa potom dostávala do katastrálnych i mapových diel, ktoré slúžili najmä štátnym orgánom pri vymeriavaní daní, plánovaní hospodárstva, vo vojenstve atď. V našom priestore sa to stalo prvýkrát v roku 1773. Pri

tejto štandardizácii sa vychádzalo zo zaužívaných foriem pomenovaní v nemeckom, maďarskom a slovenskom jazyku. Každá obec tak mala tri oficiálne názvy a jednotlivé názvy sa používali podľa jazyka, v ktorom bolo dielo napísané. Táto prax sa skončila v roku 1863, keď sa štandardizácie ujal Uhorský štatistický úrad. Ten uznal za oficiálne len maďarské pomenovanie, nemecký názov toleroval a slovenský názov úplne vylúčil z verejného používania, aj keď je pravda, že za maďarský tento prvý súpis považoval pôvodný názov zapísaný v maďarskej ortografii. Tak sa v tomto súpise stretávame s názvami typu Dubnica, Divina, Roszina a pod.

Každý ďalší súpis obcí Uhorského štatistického úradu, ktoré sa vydávali s periodicitou okolo desať rokov, už za oficiálne zapisoval názvy, ktoré vznikli v hlavách budapeštianskych maďarizátorov, a tak sa napríklad v roku 1913 volala Dubnica Máriatölgyes, Divina Devény a Rosina Harmatos. Nikto sa nezaujímal o názor obyvateľov daných obcí, či sa im to páči alebo či si to želajú. Dokonca aj niektoré zahraničné noviny uverejňovali o tom karikatúry, kde pred tabuľou do obce stojí začudovaný slovenský sedliak a kladie si otázku: Akože sa to volá tá moja obec?

To, čo sa zaviedlo 11. júna 1948 vyhláškou slovenského povereníctva vnútra, bolo len pokračovanie v tradícii politiky zavedenej v Uhorsku po roku 1863. Dnešné Maďarsko sa nevrátilo k pôvodným názvom obcí na svojom území pred roka 1863, dokonca vo vzťahu k územiam bývalého Uhorska nerešpektuje odporúčania medzinárodných inštitúcií, aby v exogénnom prostredí používalo oficiálne názvy. A tak sa aj v dnešnom Maďarsku stretávame s názvami našich obcí aj na Orave a Liptove tak, ako ich pomenovali maďarizátori v posledných rokoch Uhorska, teda Máriatölgyes, Devény a Harmatos a pod.

MAĎARÓNSKE CHŮTKY

Po roku 1990 vznikol tlak zo strany „veľmi rýchlo zorientovaných“ reprezentantov maďarskej menšiny na to, aby sa v národnostných oblastiach vrátili názvy do podoby pred roka 1948. Historicky bezvedomá slovenská politická reprezentácia nátlaku v prvom momente bezradne podľahla, a tak došlo k prvému premenovaniu Šafárikova na Tornaľu. Náklady s tým spojené však slovenských vládných predstaviteľov veľmi rýchlo zorientovali a ďalším tlakom až po nešťastnú Radičovej vládu, v ktorej mal na starosti tieto otázky podľa nielen môjho názoru vyšíty maďarón R. Chmel, týmto tlakom odolal. Ako riešenie vzniknutej situácie v roku 1990, s kto-

rým vtedy súhlasili aj niektorí reprezentanti maďarskej menšiny, sa prijal zákon o názvoch (nie pomenovaniach, ktoré boli oficiálne naďalej len slovenské) obcí v jazyku národnostných menšín.

Slovenská strana si ujasnila, že metódy zavádzané uhorskou maďarizačnou politikou v oblasti pomenovania obcí boli necitlivé, a aby sa už neopakovali, prijala do zákona o obecnom zriadení paragraf, že názov obce sa môže zmeniť len na základe súhlasu dotknutej obce. Zákon však nikde nestanovuje, že iniciatíva pri zmene názvu môže vyjsť z obce. Táto iniciatíva je aj v zákone naďalej v rukách štátu, lebo len on znáša nemalé finančné náklady na všetky zmeny od základných mapových diel až po zápisy do medzinárodných registrov. Vôbec nechápem, prečo sa vláda takýmto návrhmi zaoberá, lebo obciam nijaký zákon neprisudzuje právo konať iniciatívne referendá o danej otázke a ani iniciovať zmenu názvu obce, ktorý vždy v histórii bol exogénny (teda prisúdený zvonka).

IREIDENTISTICKÝ VÝMYSEL

Oháňanie sa nejakým referendom, ktoré ako iniciatívne v otázke názvu žiadny zákon neumožňuje, a obviňovanie vlády, že nerešpektuje demokratickú vôľu občanov, je úplne na piesku, bez akéhokoľvek podkladu. Je to jednoducho ireidentistický výmysel. Pritom je zaujímavé aj to, že kým slovenská strana pri zavádzaní názvov v maďarskom jazyku rešpektovala aj názvy vychádzajúce z maďarizačných nariadení (teda nežiadala zaviesť – čo by bolo z hľadiska historickosti správne – názvy z vyhlášky z roku 1863), títo „predstavitelia maďarskej menšiny“ si nerobia problém s rešpektovaním vývinu pomenovaní v slovenskom jazyku. Dokonca sme prehliadli aj takú maličkosť, že názov Veľký Biel vznikol po pričlenení malej osady Uhorský Biel k dedine Nemecký Biel, a prijali sme za maďarský názov Magyarbél, a nie Nagybél. Mám taký dojem, že týmto „predstaviteľom maďarskej menšiny“ stále straší v hlavách uhorská koncepcia „uri népu“, teda „panského národa“, ktorému treba tolerovať všetky, aj nezmyselné rozhodnutia. Naproti tomu „nenároda“, za ktorý nás asi považujú, sú neoprávnené, nedemokratické, nerešpektujúce vôľu ich „nadčlovečenstva“.

Takže na záver, je absolútne jedno, či maďarský názov Pered je zo slovenského Predslav, Prúd alebo Prd, dnešné slovenské pomenovanie je Tešedíkovo. A tak to má aj zostať do budúcnosti. Obyvatelia obce do toho nemajú čo hovoriť, lebo pomenovanie obcí bolo vždy v rukách štátu. Ak by slovenská vláda pomenovanie obce chcela zmeniť, musí požiadať obec o súhlas s touto zmenou. Potom sa môže konať ono referendum v zmysle obecného zákona. Žiadnym iným spôsobom sa táto zmena legálne nedá dosiahnuť. Mali by si to uvedomiť všetci, aj politici z KDH a SDKÚ, aj redaktori novin SME, ktorí týmto aktivitám robia propagandu, a nie bezhlavo z nenávisti k tým, čo sú na Slovensku úspešnejší, skákať na udičky niekoho, kto doteraz nepresvedčil väčšinu slovenskej spoločnosti, že to so Slovenskom myslí úprimne. Najmä po tom, čo ona strana zverejnila program, od ktorého sa už dávno mali distancovať všetky slovenské politické strany.

Až budúce roky ukázali, aká historicky významná udalosť sa stala 12. novembra 1803. V ten deň na evanjelickom lýceu v Bratislave začala činnosť Slovenská katedra a do funkcie jej vedúceho biskupský úrad a vedenie školy uviedli profesora Juraja Palkoviča. Zriadili ju síce už začiatkom toho školského roka, ale zápas s úradmi o jej jestvovanie sa tým neskončil. Činnosť začala až o vyše dva mesiace neskôr, keď mohla škola vymenovať jej vedúceho.

Historická udalosť pre vývoj národa

Slovenská katedra na lýceu

Ján ČOMAJ

V tom istom čase mal náš národ dvoch skvelých mužov rovnakého mena – pripomeňme si ich.

DVAJA JURAJOVIA

O šesť rokov staršiemu Palkovičovi (1763 – 1835) sa v kultúrnej histórii zaužívalo krstné meno Jur. Pochádzal z Veľkých Chlievan pri Topoľčanoch, vyštudoval v Trnave, vo Viedni a v katolíckom generálnom seminári na Bratislavskom hrade, bol kňazom v Štiavnických Baniach a Pezinku, profesorom na seminároch v Bratislave a Trnave, kde bol aj riaditeľom kapitulskej knižnice, s ktorou pri jej presťahovaní prešiel do Ostrihomu. Ako prepošť vydával diela Antona Bernoláka, Jána Hollého, Hugolina Gavloviča, zbierky slovenských kázni, preklady antickéj klasiky, usporiadal trnavský archív, napísal odborné práce o botanike, zoológii, mineralógii, numizmatike a i.

Mladší Juraj Palkovič (1769 – 1850) sa narodil v Rimavskej Bani, vychodil gymnázium v Ožďanoch a Dobšinej, lýceum v Šoprone a promoval na univerzite v Jene. Bol profesorom gymnázií v Lučenci, počas vychovávateľom v šľachtických rodinách, až mu jedna národne orientovaná pomohla vybaviť miesto profesora literatúry na evanjelickom lýceu v Bratislave.

ZROD KATEDRY

Až v novembri 1803 predstaviteľia cirkvi presadili na úradoch za vedúceho katedry tridsaťštyriročného vzdelaného a všestranného profesora Palkoviča, ktorého si obľúbili aj poslucháči. Veľmi aktívne sa o to usilovali národne uvedomelí kňazi Bohuslav Tablic s Martinom Hamaliarom. Ti chceli pri lýceu založiť Slovenský ústav, ktorý by sa skladal zo Slovenskej učenej spoločnosti a z niekoľkých kateder slovenskej reči a literatúry na bratislavských evanjelických školách. To si však vyžadovalo aj veľa peňazí, ktoré ani mesto, ani uhorská vláda nemienili na takýto cieľ dať – ak si to Slováci želajú, odpovedali úrady, nech si to zaplatia. Nadšenci teda vyhlásili zbierku – na svoj zámer potrebovali niekoľko tisíc zlatých. Nazbieralo sa však len 653 zlatých a z toho ešte 500 poslal metropolit srbskej pravoslávnej cirkvi ako prejav slovenského a kresťanského bratstva. Keď to organizátori rozrátili, zostalo iba na prevádzku jednej katedry, pričom vedúcemu určili plat 38 zlatých ročne, čo bolo na dve hodiny výučby týždenne. Juraj Palkovič chcel nechtiac musel sa venovať aj iným povinnostiam, aby uživil rodinu.

VSTUP ŠTÚRA

Postupne pána profesora Palkoviča pohltili jeho mimoškolské povinnosti a mimoriadne veľa kultúrnych aktivít (vydával národne orientovaný týždenník Tatranka, pripravil dvojzväzkový Česko-nemecko-latinový slovník, napísal vlastivedu Známost vlasti, aj zbierku básní Muza ze slovenských hor, každý rok vydal kalendár – všetko v biblickej češtine, ktorá podľa neho mala byť literárnym jazykom Slovákov). V rokoch 1832 – 1836 bol dokonca poslancom uhorského snemu za mesto Krupina. Na

katedre, ktorú viedol, prednášal už len bibličinu a dejiny literatúry slovenských národov – iniciatívu čoraz viac prenechal študentom, ktorí si sami pripravovali prednášky na rozličné, pre nich zaujímavé témy. Tu vyrastali také budúce osobnosti ako Ján Kollár, František Palacký, Michal Miloslav Hodža, Samo Chalupka, Karol Štúr, Jozef Miloslav Hurban alebo Ludovít Štúr, ktorý sa sem po štúdiách vrátil ako pedagóg. Keď všestranná činnosť zabrala pánu profesorovi takmer všetok jeho čas, vyučovací proces ponechal na svojho zástupcu Ludovíta Štúra. Katedra sa veľmi skoro zmenila na centrum prebúdajúceho sa slovenského národného života.

VPAŠOVANÝ NÁZOV

V rokoch po prvej svetovej vojne, keď sme potrebovali pomoc českej inteligencie, medzi nimi aj stredoškolských a vysokoškolských profesorov, vytvorilo sa, zaužívalo, ba až kanonizovalo mnoho historických pomenovaní, nevelmi presných či – presnejšie – účelovo vytvorených. Jedným z nich je v poslednom čase už niekoľkokrát vysvetlený pojem staroslovenčina. Slováci však mali mákké „e“ (podobne ako napríklad aj Rusi) a nepotrebovali si naň dávať háčik, Česi si ho na pridali a do slovenčiny sa zrazu slová staroslovenský, staroslovenčina, Sloveni prepisovali ako – staroslovenský, staroslovenčina, Slovieni – ako by to bolo iné etnikum, blízke síce, ale iné. A to len preto, aby sme – chráňboh! – nemali históriu a pokorne prijali nadvládu „starších bratov“ z „historických zemí“. Zachované názvy Slovensko, Slovenka, slovenský, slovenčina sú dôkazom, že sme boli Slovieni, odnož starobylých Slovanov. Slovák – to je české hovorové, možno trochu i znevažujúce pomenovanie – ako Hanák, Ostravák, Moravák, Pražák, syčák...

ĎALŠÍ PŘÍKLAD

Aj v prípade jubilujúcej a pre národné dejiny historicky mimoriadne dôležitej katedry sa stala takáto „malá slovná hračka“. Je zaujímavé, že v zakladacej listine Palkovičovej a Štúrovej katedry na evanjelickom lýceu v Bratislave sa hovorí ako o „Cathedre Slavica“. Tento názov sa používa v bežnej korešpondencii školy, v iných úradných listinách, aj v ročných výkazoch o vyučovaní, ba niekedy sa poslovenčuje ako Katedra slovenská alebo sa upresňuje Katedra slovenská prešpurská (zrejme vzhľadom na to, že podobné katedry boli aj na iných lýceách, povedzme v Levoči alebo v Kežmarku). Českí dejepisci a literárni historici – a po nich aj naši – ju však nazývali Katedra reči a literatúry česko-slovenskej alebo československej (napr. Dejiny slovenskej literatúry, Osveta 1962). Upozorňuje na to aj dielo Tunde Lengyelovej a Ivana Mrvu Slovensko – historický kalendár (Perfekt 2010). Tento stav trvá stále.

•••

Deň vzniku Slovenskej katedry na evanjelickom lýceu Bratislave si hodno pripomenúť. Tu sa postupne vynárali slovenské osobnosti, ktoré zasvätili život národu. A Slovákov či Slovanov vrátili do európskych dejín.

Dlhá a strastiplná bola naša cesta k samostatnosti Ukázali sme utláčaným národom vzor

Ján SMOLEC – Foto: archiv SNN

Chcem vám, milí čitatelia, pripomenúť 25. november 1992, ktorý dnes väčšine Slovákov už asi nič nehovorí. A pritom je to jeden z najsvetlejších dní našej histórie. V tento deň sa v Prahe vo Federálnom zhromaždení ČSFR rozhodlo, že z mapy Európy 31. decembra zmizne jeden štát a namiesto neho vzniknú dva. Mapy sveta sa prekresľovali zväčša po dobytých výpravách alebo po vojnách. V prvom desaťročí nášho letopočtu sa územie dnešného Slovenska nachádzalo pod okrajovým vplyvom Rímskej ríše. Dunaj tvoril limes Romanus, rímsku hranicu. Územie obývali kmene Markomanov a Kvádov.

Projektanti česko-slovenského rozdelenia: Václav Klaus a Vladimír Mečiar.

Jednotky XV. rímskej légie mali tábor nazvaný Gerulata aj v chotári dnešných Rusovíc, ale tiež v Stupave a na ďalších miestach dnešného Slovenska. Cisárski úradníci v Ríme na začiatku nášho letopočtu, už v rokoch 21 – 50, evidovali Vanniovo kráľovstvo, ktorého centrom bolo Považie a Pomoravie. Archeologické nálezy potvrdzujú, že na dnešnom východnom Slovensku v 3. – 5. storočí boli usídlené slovanské kmene, ale počiatky slovenskej štátnosti začal klásť až franský obchodník so zbraňami Samo (623 – 659). Prvý štát našich predkov začali formovať kniežatá a králi Pribina 820 (?) – 836, Mojmir I. (836 – 846), Rastic (846 – 870), Slavomír (870 – 871), Svätopluk I. (871 – 894), Mojmir II. (894 – 906). Rozhodujúcu úlohu pri formovaní slovenského národa na európsku úroveň od roku 863 zohrali misionári Konštantín a Metod.

V roku 902 sa na územie, kde žili Slováci, vrátili bojovní Maďari. Vojská Mojmira II. ich odrazili, ale o štyri roky Maďari znovu napadli Slovákov z juhu. V boji proti Maďarom padol kráľ Slovákov Mojmir II. aj knieža Svätopluk II. Maďari južné Slovensko vyplienili. Začal sa postupný zánik Veľkej Moravy, v ktorej panovali Slováci.

Známy slovenský historik Matúš Kučera takto hodnotí toto obdobie: „Historický vývoj od čias Samovej ríše až po rozpad Veľkej Moravy nie je nijakým epizodickým či zanedbateľným vývojovým obdobím v dejinách slovenského národa. Bola to práve táto doba, ktorá položila také pevné základy pre národný historický vývoj Slovákov, že ani dlhé, takmer tisíc rokov trvajúce ich nesvojprávne postavenie v rámci mnohonárodnostného uhorského štátu nerozlepilo tie základy, lebo na nich sa konštituoval slovenský feudálny a neskôr i novodobý buržoázny národ.“

■ PRVÉ PREBUDENIA

Celé stáročia boli Slováci tvrdo utláčaní a nedostávali sa k slovu. Sem-tam sa zabýskalo aj slovenské slovo. Keď ThDr. Alexandra Rudnaya (1760 – 1831) z Považan vymenovali za arcibiskupa vyhlásil: „Som Slovák a Slovákom ostanem – aj keby som bol na Petrovom stolci ostanem Slovákom.“ Ako kňaz vždy kázal po slovensky. Dokonca aj keď pochovával maďarských šľachticov, lúčil sa s nimi slovenskou rečou. V tom čase osobitne podporoval úsilie Antona Bernoláka, kodifikátora prvého slovenského spisovného jazyka. Na celouhorskú cirkevnú synodu presadil, aby sa okrem maďarského prekladu Svätého

písma pripravil aj preklad do slovenčiny. Ján Hollý vydal v Trnave svoje preklady antických autorov v bernolákovskej slovenčine. Týmto činom dokázal, že slovenčina je samostatný jazyk, schopný tmočiť aj vrcholné diela svetovej literatúry. Maďarský časopis Tudományos Gyűjtemény vtedy napísal: „Prvou vecou musí byť vzdelávanie v maďarskej reči. Len potom môže nasledovať ako prvá cudzia reč nemčina. Táto pre Maďarov nie je nebezpečná. Čoho sa v Uhorsku treba báť, to je slovenská reč.“

V roku 1837 Ľudovít Štúr a Alexander B. Vrchovský rozpracovali návrh na založenie Matice slovenskej ako osvetového a vydavateľského ústavu pre slovenské národné hnutie. Prvého augusta 1845 Štúr založil Slovenské Národné Noviny, prvé skutočne politické slovenské noviny. V Uhorsku bez Sedmohradska žilo 12 290 104 obyvateľov, z ktorých iba 4 774 801 bolo Maďarov. Maďarský útlak vyvrcholil 27. októbra 1907 strelbou maďarských žandárov v Černej do slovenských veriach, ktorí žiadali, aby ich novopostavený kostol vysvätil Andrej Hlinka.

■ SĽUBY SA SĽUBUJÚ...

Maďarský útlak nútil Slovákov na spoluprácu s Čechmi. Český profesor T. G. Masaryk 15. februára 1905 ako predsa novozaloženej Rady českých krajín v Paríži adresoval svoje prvé posolstvo Slovákom. Sľúbil im úplnú samostatnosť Slovenskej krajiny s vlastným snemom v Nitre. Na spoločnej konferencii Slovenskej ligy a Českého národného združenia v roku 1915 v Clevelande a neskôr aj v Pittsburghu sa dohodlo, že Slováci budú mať úplnú národnú autonómiu s vlastným snemom a vlastnou štátnou správou. Aj Andrej Hlinka bol sprvoti za zriadenie spoločného štátu s českým národom. Žiadal iba záruky, aby Slovákov nezničil český ateizmus, lebo Česko od čias Jána Husa a Bielej hory bolo náboženským nepriateľom Ríma. Česi všetky nešťastia, ktoré ich postihli, pripisujú Rímu a katolicizmu.

■ NAŠI ČECHOSLOVAKISTI

Po vzniku Československa (1918) V. Šrobár, minister s plnou mocou pre Slovensko, sa usadil v Žiline. Hlinka so skupinou slovenských katolíkov ho išiel pozdraviť. Čechoslovakisticky zameraný Šrobár ponúkol Hlinkovi iba úrad referenta pre katolícke veci, teda funkciu podriadeného úradníka. Hlinka to odmietol. Šrobár ho preto vypočkolkoval z miestnosti. Takto sa začal vzťah medzi novou vládou a Andrejom Hlinkom, ktorý upozorňoval

vymazal z mapy Európy. Slovenský štát uznal Hitler, ale aj Stalin. Stalin dokonca prerušil diplomatické styky s Benešom. Sovietsky veľvyslanec G. M. Puškin pri svojej nástupnej audiencii pozdravil nastúpenú vojenskú skupinu po slovensky: „Čestná rota, Na stráž!“

Slovenský prezident Tiso v októbri 1939 túto situáciu hodnotil nasledovne: „Volili sme orientáciu nemeckú. A ideme za tou orientáciou, lebo jej verím. V Európe sa Germán dohodol so Slavomom a tieto dve mocnosti vypudila z Európy klamstvo, klamárstvo a obchodnú politiku, ktorá ženie ľudí na jatky, ak treba, aj svojich najdrahších, len aby naplnila svoje peňažné žochy.“

Samostatnému Slovensku sa darilo. Nezaviedlo prídelové listky na potraviny. V roku 1941, žiaľ, na nátlak Berlína, vydalo vládne nariadenie o právnom postavení Židov. Tiso toto vládne nariadenie nikdy nepodpísal. Vo vedení štátu sa tvorilo radikálne vládnuce krídlo (Tuka, Mach). Stažovali si na umierneného Tisa. Prezident naznačoval odchod z politiky. Poslanec snemu Pavol Čarnogurský potvrdil, že v septembri 1941 sa v kaviarni Luxor, kde sedel aj s ďalšími poslancami Snemu, stretol s komunistom L. Novomeským, ktorý ich prosil, aby udržali pri moci prezidenta a snažili sa ho odhovoriť od úmyslu abdikovať. To isté prezidentovi odkazovali židovskí rabíni. Uvedomovali si, že po Tisovej abdikácii by sa prezidentom stal V. Tuka, ktorý patril medzi najaktívnejších propagátorov národného socializmu. Faktom je, že dokonca aj Tuka i Mach, keď sa dopečuli, že Židov v pracovných táboroch vraždia, transporty zastavili a žiadali, aby komisia Červeného kríža išla túto skutočnosť preveriť.

■ Z KOMUNISTOV KAPITALISTI

Slovenské národné povstanie prispelo k zániku slovenskej štátnej samostatnosti, ale zároveň nás zaradilo medzi krajiny, ktoré odmietli fašizmus. Najväčší úžitok prinieslo povstanie Komunistickej strane Československa, ktorá za pomoci Moskvy a zásluhou februára 1948 vládla v obnovenom Československu až do novembra 1989.

Krach totalitných režimov prebúdzal národné povedomie utláčaných Ukrajincov, Estónov, Lotyšov, Slovincov a ďalších národov, medzi nimi

svojich marxistických dielach ani slovom nespomenuli, ako sa uvedomeli komunisti môžu stať úspešnými kapitalistami.

■ MEČIAR JE OTEC NÁRODA

Nezná revolúcia otvorila priestor aj národovcom – vlasteneckým Slovákom. Uvedomili si, že šesťdesiat rokov žili v tieni Čechov. Rozhodli sa prevziať osud národa do vlastných rúk. Zhodou okolností na čelo slovenskej pospolitosti sa predral razantný politik Vladimír Mečiar. Čoraz hlasnejšie začal s Čechmi hovoriť o slovenských kompetenciách. V roku 1992 voľby vyniesli na politický aj štátny vrchol Mečiara a Klauusa. Znovu sa nastolila otázka slovenských kompetencií. Klaus, tvrdý český federalista, neustále húdol: „Buď federaci nebo nic.“

V tomto čase sa na vrcholnú politickú scénu primotala aj moja maličkosť. V Stredoslovenskom kraji ma zvolili za federálneho poslanca. Z predvolebných zhromaždení, na ktorých som sa zväčša zúčastňoval s univerzitnými profesormi Ábelom Králom a Matúšom Kučerom, sme si odniesli jednoznačný záver – Slovensko chce byť samostatné. A preto 25. novembra vo Federálnom zhromaždení bez zaváhania, s čistým srdcom sme hlasovali za zánik Československa a vznik samostatného Slovenska. V tom čase sa na mnohých miestach Európy premalovávali hranice. Mnohé novovzniknuté štáty národnú slobodu dosiahli po bolestných, krvavých bojoch. Slovenská národná sloboda sa dosiahla demokraticky, ústavne, bezbolestne. Pre ešte aj dnes stále utláčané európske národy sme príkladom. Spory sme riešili rokovaním, a nie zbraňami.

■ ZABUDNUTÍ POSLANCI

Dvadsať piateho novembra 1992 – deň schválenia Ústavného zákona o zániku ČSFR – by mal byť pre Slovákov historicky významným dňom, podobným ako je vyhlásenie zvrchovanosti alebo výročie nežnej revolúcie. Ale keďže k moci sa za uplynulých dvadsať rokov dostali aj politici, ktorí samostatnosť nechceli, ich reprezentanti hlasovali proti vzniku slovenskej samostatnosti, dosiahli to, že sa na federálnych poslancov zabúda. Títo poslanci sa v záujme slovenskej samostatnosti po šiestich mesiacoch vzdali budúcich štvorročných poslancov platov, imunity a ďalších výhod. Ktorý z dnešných poslancov by

Česko-Slovensko zanikne ústavnou cestou

25. 11. Praha. Poslanci FZ presne o 13,21 hod schválili Ústavný zákon o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. V českej časti Snemovne národov hlasovalo za návrh zákona zo 72 poslancov 45, proti návrhu bolo 7, 11 sa hlasovania zdržalo, 9 poslancov návrh ignorovalo. Zo 72 poslancov slovenskej časti Snemovne národov sa za návrh vyslovilo 46, proti návrhu 7, 16 poslancov sa zdržalo hlasovania, traja nehlasovali. V Snemovni ľudu zo 144 prítomných poslancov hlasovalo za návrh zákona 92, proti

bolo 16, 28 sa zdržalo a 8 poslancov hlasovanie ignorovalo. Podľa politických subjektov hlasovali za návrh zákona všetci prítomní poslanci koalície ODS-KDS, KDU-ČSL, HZDS, SNS, bývalí členovia ZPR-RSC a poslanci z iných politických strán: zo SDC 2, z LSÚ 5, z ČSSD 2 a zo SDSS 3. Poslanci KDH, Spolužitia, Ľavého bloku a ZPR-RSC za prijatie zákona nehlasovali. Prejavmi nadšenia a potleskom tých poslancov, ktorí hlasovaním presadili prijatie zákona, sa 5. schôdza skončila.

Rozhodujúce okamihy v parlamente

Článok o hlasovaní v dobovej tlači, 1992.

Prezident Hácha na druhý deň odcestoval do Berlína a Hitlerovi vyhlásil: „Klademe osud českého národa a České země s plnou dôverou do rukou vůdce Německé říše!“

■ TISO CHCEL ABDIKOVAŤ

Maďarsko ako druhý štát uznalo slovenskú samostatnosť de facto et de iure. O deväť dní maďarské vojenské jednotky napadli územie Slovenskej republiky a pri bombardovaní Spišskej Novej Vsi zahynulo tridsaťšesť ľudí.

Hitler súhlasil aj s násilnou maďarskou úpravou hraníc. Slovenský štát stratil 1 697 štvorcových kilometrov svojho územia a skoro sedemdesiat tisíc obyvateľov. Tým sa celkový počet Slovákov v Maďarsku zvýšil na sedemstôpätidesiat tisíc. Dnes ich žije v Maďarsku desaťtisíc.

Moravskí Slováci v hodonínskej, strážnickej, kyjovskej hradišskej a uhersko-brodskéj oblasti sa hlásili k slovenskému národu a uznávali suverenitu Slovenského štátu aj nad ich územím. S touto požiadavkou sa obrátili aj na Hitlera, ale ten už Česko

aj Slovákov. Sedemdesiat rokov sme žili v tieni Čechov. V období socializmu s ľudskou tvárou, trvalo to iba osem mesiacov, sme chceli obnoviť nielen demokraciu (1968), náboženskú slobodu a trhovú ekonomiku, ale aj národnú slobodu. Sovietske tanky a naši normalizátori nám to prekazili. Formálne sme si vybojovali federáciu, ale Slováci ako poslanci SNR a poverení mohli fakticky rozhodovať iba o TANAP-e...

Nezná revolúcia v roku 1989, ktorú podľa všetkého zorganizovala ŠtB, chcela odstrániť od moci jakešovcov, bifakovcov a podobných komunistických dogmatikov. Na študentskej demonštrácii šikovne, plánovite zinscenovali „smrť“ študenta. Zahral ho poručík ŠtB. Na Václavák sa však dovalilo päťdesiat tisíc nespokojných občanov. A tí začali vykrikovať: „Nechceme Jakeša, ale ani vládu komunistov.“

Komunisti disciplinovane stíchli a presťahovali sa do sprivatizovaných podnikov. Marx, Engels a Lenin sa musia v hrobch obracať. Veď oni vo

takúto obeť na prospech Slovenska podstúpil? Ani jeden z federálnych poslancov nepatrí medzi veľkých privatizérov či zbohatlíkov. Mnohí dokonca stratili zamestnanie a dnes skromne, s priemernými dôchodkami dožívajú. Úprimne sa však tešia z každého slovenského úspechu. Dvadsať rokov po týchto poslancoch, obrazne povedané, ani pes nešťekol. Iba vlni, pri dvadsiatom výročí si na federálnych poslancov spomenul predseda MS Marián Tkáč a spolu s predsedom NR SR Pavlom Paškom zorganizovali stretnutie, na ktorom sa nám úprimne poďakovali.

Som rád, že na ľudí, ktorí sa pričlnili o slovenskú štátnosť, nemieni zabudnúť ani Matica slovenská. Na poslednom valnom zhromaždení to prisľúbil i pán Tkáč. Teší ma to aj preto, lebo niektorí nepriatelia slovenskej samostatnosti považujú konanie národovcov na čele s Mečiarom v tomto období hodné trestu smrti. Ale niektorí odporcovia slovenskej samostatnosti po dvadsiatich rokoch už pripúšťajú, že to bolo správne rozhodnutie.

Mesiace fotografie v bratislavskom Dome umenia láka aj provokuje

Fotografie na pomedzí sna a skutočnosti

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

November so svojou zahmlenou nostalgickou atmosférou je určite najlepším mesiacom na prezentáciu fotografií. Tradičný Mesiac fotografie v bratislavskom Dome umenia ponúka okrem najsúčasnejších trendov či osvedčenej klasiky aj zvláštne provokatívny pohľad na fotografiu ako výtvarný artefakt.

O výstavu fotografií bol v Bratislave záujem.

Bratislava sa v dušičkovom čase pravidelne premení na mesto jedného z najmladších umeleckých žánrov – na mesto fotografie. Dom umenia pod egidou Národného osvetového centra na Námestí SNP hostí časť výstav Mesiaca fotografie už vyše desať rokov. Riaditeľ výstavy Václav Macek pri jej slávnostnom otvorení spomenul aj pretrvávajúce finančné problémy, ale najmä čoraz pevnejšie postavenie

Bratislavy v medzinárodnom svete fotografie.

■ NAJLEPŠIE ZO SVETA

Divácky najpríťažlivejšou výstavou je zrejme Sony World Photography Awards. Ide o najkomplexnejšiu medzinárodnú fotografickú súťaž na svete, ktorá sa môže pyšiť tým, že rozpoznáva a oceňuje fotografické talenty spomedzi všetkých úrovní

a oblastí žánru. V roku 2013 prišlo do súťaže 122 665 príspevkov zo 170 krajín celého sveta. Sony World Photography Awards sa udeľujú v kategóriách profesionálni fotografi, amatéri, študenti a mládež. Ide o rôznorodé tematické žánrové oblasti – od pôvabných krajínok, cez zaujímavé portréty až po emotívne reportáže. Víťazní fotografi predstavujú takpovediac vzorku najtalentovanejších

autorov z celého sveta a výstava skutočne reflektuje súčasnú fotografickú tvorbu. Samozrejme, že prísneju kritiku klasickej fotografie sa môžu niektoré fotografie zdať „príliš komerčne efektívne“, lenže vstup moderných digitálnych technológií prináša so sebou aj úpravu zobrazovanej reality a ak to nie je samoučelné hranie sa s grafickými programami, je tu šanca posunúť význam obrazu do nových inšpiratívnych podôb. Ostatne, práve v tejto sekcii sa najviac zdržiavali mladí kritici fotografie.

■ SPOMIENKY AJ NAHOTA

V americkej či západoeurópskej fotografii je už dlhší čas prítomný trend, keď autori ako Larry Clark, Nan Goldin, či Michael Ackerman ukazujú v svojich dielach aj tie najintímnejšie chvíle svojho života a života svojej rodiny a priateľov. V súčasnej českej fotografii sa takto otvorené fotografické denníky donedávna príliš neobjavovali. Práve preto je výstava s názvom Vnútorňý okruh v súčasnej českej fotografii nielen umeleckou, ale v mnohých prípadoch aj sociologickou sondou do súčasnej spoločnosti. Musíme si uvedomiť, že fotoaparát už dávno prestal byť pomerne luxusným vybavením domácnosti, ktorý si vyžadoval aspoň minimálne vedomosti o zásadách fotografovania a následnom procese vyvolávania fotografií. Dnes v časech cenovo prístupných digitálnych fotoaparátov a najmä mobilov s fotoaparátom je fotografovanie a následné zdieľanie fotiek napríklad na sociálnych sieťach doslova masovou záležitosťou. O to viac zaujme tvorba vyše dvadsiatich autorov, prezentujúcich sa na tejto výstave. Fotografie intímne aj zdanlivo „iba“ dokumentujúce každodenný život často prinúti diváka k zamysleniu – ako vlastne vyzerá svet, v kto-

rom žijem ja? Hneď vo vedľajšej sále je výstava fotografa Karla Nováka s názvom Pňirozené – Naturally. Autor je nielen citlivým fotografom s vrodennou schopnosťou vnímať kompozíciu, ale aj presvedčeným naturistom. Fotografie nahých tiel, väčšinou v prírodnom prostredí, nepôsobia lacno a už vôbec nie lascívne. Je to oslava ľudského, najmä ženského tela. Na druhej strane sa divákovi môže do hlavy vkraďnúť myšlienka, či v dnešných časoch „korektnosti za každú cenu“ neriskuje autor obvinenie pri najmenšom zo šírenia pedofilnej pornografie, pokiaľ by sa našiel nejaký nový mravokárca, ktorému neprekáža nadužívanie nahoty v komerčných médiách, ale umelecký fotograf ho spofahlivo irituje.

■ HUSZÁROV BABYLON

Poslednou expozíciou v bratislavskom Dome umenia je výstava venovaná nedávno zosnulému Tiborovi Huszárovi s názvom Babylon. Pociť z tejto výstavy najlepšie vyjadril básnik Daniel Hevier: „Tibor Huszár zachytával tváre iných, aby v každej z nich nechal niečo zo svojej tváre. Jeho tvaroslovie je aj tvaroslovie a v týchto slovách znie aj význam „oslovenia“. Môžeme sa na Tiborove tváre pozerat' zakaždým, keď sa nám bude zdať, že tento svet, táto doba je bez-tváre, že trvať na vlastnej tvári uprostred masiek je odvahou. Tibor Huszár žil odvážnym životom a dnes už vidíme, že to bol aj život poctivo odvážený a zväznený. Kolekcia rôznorodých tvárí, ktoré sa medzi sebou všetky ani nepoznali, nevojak vytvorila spoločenstvo, ktoré bude už navždy patriť k sebe. Spojil ich jeden človek. Fotograf, ktorý tvaroval chaos sveta, aby bol obývateľný, aby sa dal prečítať, aby pretrval.“

Ukazuje sa v nej prozaická nádej

Katarína Tholtová, Papierové bábiky, Ikar 2013

„Písala, ako ho miluje. Písala, že puto, aké medzi nimi vzniklo, sa predsa nedá roztrhnúť len tak zo dňa na deň, že predsa by stálo za to aspoň sa pokúsiť nejako ho uchovať, niečo spolu určite vymyslí.“ Tieto slová z prózy Kataríny Tholtovej nenápadne naznačujú intenzívne osobný prístup autorky k tvorbe. Metóda, ktorej chciac či nechciac musí čitateľ veriť, a zároveň si povie – konečne niekto, kto píše z precíteneho a nekalkuluje s citmi ako na bazári.

Katarína Tholtová vie písať. Víťazstvo v literárnej súťaži Mám talent s novelou Nočné motýle svojou druhou knihou Papierové bábiky obhájila. Ak by sa ma niekto opýtal, o čom Papierové bábiky sú, povedal by som, že o láske, o vzťahu ženy a muža, prerozprávanom z pohľadu ženy, ktorá miluje absolútne, do krajnosti. Jednoducho napísala príbeh o láske typu eros bez červenoknižničných prvkov.

V knihe sa prelína hneď niekoľko rovín ženských svetov. Od fantazijného sveta malého dievčatka, ktoré sa snaží vyrovnáť s pragmatickým a často krutým okolím dospelých, až po svet mladej ženy, ktorá bytostne túži po jedinom: Najst' pevný bod vo vesmíre, ktorému sa hovorí, že vraj ošúchane, láska. Autorka je výsostne úprimná, nie však exhibicionistická. Svoj zľahka nostalgický príbeh posúva dopredu bez zbytočných násilných efektov, vulgárnosti či podliezania čitateľovi. Katka Tholtová hovorí o citovom vesmíre mladej ženy tu a teraz, rovnako ako kedysi Lev Nikolajevič Tolstoj písal o vnútornom vesmíre Anny Kareninovej. Všetko je tam, kde má byť. Aj smútok, aj roztopašné štekľivosti, aj beznádej naťahujúca ruku k nádeji. Je málo kníh, ktoré tak prirodzene zapadnú napríklad do jesennej atmosféry týchto dní. Na druhej strane verím, že keď sa dočkáme leta, budú Papierové bábiky stále v kurze, a tak dookola ročnými obdobiami, lebo sú napísané srdcom.

(mab)

NEKROLÓG

Koncom októbra tohto roku po ťažkej chorobe vo veku sedemdesiatštyri rokov zomrel v Kanade žijúci a pôsobiaci chynorianský rodák Ing. Ignác Vácvál (29. 7. 1939), národovec, vlastenec a emigrantský funkcionár. Po ukončení základnej školy v rodnej obci a Strednej všeobecnovzdelávacej školy v Partizánskom pokračoval v štúdiu na bratislavskej Slovenskej vysokej škole technickej, na stavebnej fakulte, kde úspešne promoval v roku 1962.

Upriamený na národné potreby

Nasledujúce roky žil v Bratislave a pracoval v stavebno-projektnej organizácii Chemoprojekt. V roku 1968 odišiel s rodinou do Kanady – najprv do Toronta, ale väčšinu svojho kanadského pobytu prežil v meste Mississauga. Pracoval na odbore výstavby na miestnej radnici, odkiaľ v roku 2004 odišiel do dôchodku.

Celý svoj exulantský život v Kanade zasvätil tamojším slovenským národným potrebám. Zúčastnil sa aj na zápasoch Matice slovenskej a na obnove slovenskej štátnosti v rokoch 1990 – 1997. Ignác Vácvál nikdy nezabudol na Slovensko a svoje rodné Chynorany. Aktívne pracoval vo Svetovom kongrese Slovákov, od roku 1989 bol aj jeho podpredseda. Od chvíle, keď mu to bolo umožnené, pravidelne navštevoval svojich príbuzných, priateľov, spolužiakov a rovesníkov pri jubilejných stretnutiach v rodnej obci i na školách, ktoré navštevoval a obohacoval tieto stretnutia svojim optimizmom, vždy dobrou náladou a priateľstvom. Telesné pozostatky Ignáca Vácvála uložili 1. novembra 2013 na cintoríne v Mississaugu, v štáte Ontario.

(sb)

HUMORESKA

Nedávne voľby v Čechách a nasledujúce dni po nich boli zábavné. Slovenský miliardár, ktorý išiel do politiky a nechcel vyhrať voľby, je zrazu prekvapený úspechom svojej strany a nevie si s tým rady. Časť vedenia Českej sociálnej demokracie na Pražskom hrade zakladá pučistické Bratstvo psej labky. Polovičný Japonec pred a po voľbách omieľa stále dohromady rovnaké štyri vety. Politická estráda má byť dôsledok krízy parlamentnej demokracie, tvrdia politológovia. Nie. Voľiči vedia, že budú klamaní, že politikom ide len o peniaze, a

napriek tomu stále volia český politický sen ako ten slávny vymyslený supermarket Český sen pred pár rokmi. Tam je pes zahrabaný.

Politickú estrádu ponúkol pred storočím aj Jaroslav Hašek. On ju na rozdiel od sú-

kolaka, od hostinských žiadal väčšiu prísnosť na chudobný ľud, zrušenie slobody slova a zoštátnenie domovníkov, ktorí terorizujú nájomníkov, keď od nich nadránom chcú, aby im za odomknutie brány zaplatili. Domovníci skrátka prejdú do

rečniť aj tri hodiny v jednom kuse. Prestávku si dal, keď mu niesli čerstvé pivo, a logicky, keď išiel na toaletu. Politické vystúpenia prekladal veľkolepými sľubmi pre voľičov protichodných záujmov a tajomnými narážkami na budúci míting,

zákona získal vo voľbách dvadsaťosem hlasov. Volil ho len úzky okruh priateľov, mítingy boli v hostincoch a nebol internet či televízia. Dnes by sa Hašek stal mediálnou hviezdou. Ľudia by ho volili, lebo v nijakom parlamente nie je nič bezúhonne čisté a správne uletení kandidáti priťahujú. Rok 1994 a voľby do dánskeho parlamentu. Komik Jacob Haugaard ponúka svoj volebný program: „Zariadim vám osem hodín voľného času, osem hodín odpočinku a osem hodín spánku.“ Sľubuje tiež lepšie počasie, právo na impotenciu a iné. Dáni ho zvolili...

Milan ZEMO

Keď politik ponúka štence vlkolakov

časnej spustil vedome. Otec vojaka Švejka si v časopise Svět zvířat ako redaktor vymýšľal nové zvery a súčasne založil Stranu mierneho pokroku v medziach zákona. V redakcii či v politike nerobil žiadne rozdiely. V časopise ponúkal na predaj štence vl-

služieb tajnej polície ako v cárskom Rusku, napísal vo svojom „politickom programe“ Hašek. Volebné právo žien podmieňoval tým, že každá dáma dostane po odvolení bustu Beethovena. Na mítingoch v hostinci U Zvěřinů dokázal pán predseda strany pred voľbami v roku 1911

kde sľuboval senzačné odhalenia o protikandidátoch a ich zločinoch.

Hašek bol vzdelaný novinár a intelektuál. Vedel skvelo využiť politický žargón a frázy na paródiu dobovej politickej hlúposti. Ako kandidát Strany mierneho pokroku v medziach

ČRTA

Slováci sa ako prví zapísali aj do dejín letectva. Jedným z prvých európskych pilotov a konštruktérov lietadiel bol Slovak Andrej Kvas z Békešskej Čaby na Dolnej zemi a Dr. Milan Rastislav Štefánik bol jedným z prvých vojenských letcov a zakladateľom leteckej meteorológie – vtedy v službách francúzskej armády. Andrej Kvas sa narodil 21. novembra 1883 v Békešskej Čabe, v tom čase prevažne slovenskom meste.

Priekopník letectva Andrej Kvas

Jeho predkovia prišli z Vrbovca do Zadunajska pred zhruba tristo rokmi v prvej vlne slovenských prisťahovalcov. V detstve sa nadvihol legendou o mníchovi Cyprianoovi a počas štúdií na peštianskej priemyselnej škole strojníckej sníval o tom, že po jej absolvovaní bude konštruovať lietadlá ako bratia Wrightovci v Amerike a najmä ním obdivovaný Francúz Louis Blériot. Skutočnosť bola prozaikejšia. Po maturite si s bratom otvorili na tie časy moderne vybavenú mechanickú dielňu v Budapešti – prevažne v nej opravovali bicykle. Keď však Blériot v roku 1909 preletel na motorovom lietadle kanál La Manche, už mladého Kvasa v jeho pláne nemohol nikto zastaviť. Pri svojom nadšenom konštruovaní prvého uhorského motorového lietadla sa spriatelil s vrstovníkom, ktorý sa volal Aladár Koch-Zsélyi a pochádzal z veľkostatkárskej grófskej rodiny z dediny Čeláry pri Modrom Kameni. Obaja mali vtedy dvadsaťpäť rokov a boli rovnakí nadšenci lietania, navyše Aladár bol čerstvý absolvent vysokej školy technickej a autor knihy Základné princípy techniky lietadiel. Vedel posúdiť radu, ale najmä peniazmi – s ich pomocou už začiatkom roka 1910 ako prvý človek v Uhorsku zostrojil Kvas motorové lietadlo, s ktorým – po starostlivej príprave a po získaní potrebných povolení – úspešne lietal nad vojenským cvičiskom Rákoš v Budapešti. Prvé lietadlo sotva preletelo kilometer, ďalšie pri desaťkilometrovej méte havarovalo. Jeho súčiastky použil vytrvalý konštruktér na stavbu výkonnejšieho stroja. O tempe zdokonaľovania Kvasových strojov svedčí skutočnosť, že už v roku 1911 pripravil Kvas letecký deň v Szentesi, na ktorom avizoval let dlhý päťdesiat kilometrov. Pred štyridsaťtisíc divákmi sa z ničoho nič rozhodol, že pozdraví svojich rodákov v Békešskej Čabe, čo je vzdušnou čiarou sedemdesiat dva kilometrov. Cestou sa mu však minulo palivo. Pristál pri dedine Kondoroš, kúpil olej a benzín – a letel ďalej, až kým nevidel pod sebou Čabanov, ako ho nadšene pozdravujú. V roku 1913 mal turné po slovenských mestách – lietal v Lučenci, Nitre, Piešťanoch, Topoľčanoch, Trnave, Kežmarku a Košiciach. Umrel medzi našimi krajinami v Maďarsku v roku 1974. Maďarský spisovateľ P. Muller napísal o ňom román Vtáči človek, u nás jeho životné osudy literárne spracoval Ivan Szabo.

(jč)

Na poctu veľmajstrovi výtvarnej scény Milanovi Lalahovi Zázračnice a tá najzázračnejšia – Elena

Ján ČOMAJ – Foto: Ladislav LESAY

Myšlienku literárne zaznamenať galandovcov a napísať čosi ako ich memoáre som nosil v sebe niektoľko rokov. Podobnú ideu mali aj Drahoš Machala a Dušan Mikolaj – vedeli sme o sebe a v patričnom okamihu by sme boli sily spojili. Niekoľkokrát sme o tom hovorili s pracovníkmi vydavateľstva Perfekt, ktorí chceli spomienkami galandovcov obohatiť svoju zaujímavú edíciu Memoáre, no práve zápasili s prozaikejšími problémami, ako prežiť – projekt museli odsunúť. Na prelome rokov 2010 a 2011 sme sa k téme vrátili. Spresnili sme náš zámer: napísať a vydať tetralógiu – štvorzväzkové pamäti, ktoré by sme pre vydavateľstvo pripravili v priebehu dvoch rokov, vydavateľstvo by ich uvedenie na trh možno zhuštlo do jedného roka, jednoducho paráda. Rátalo sa s pomocou zberateľov, galeristov a s grantom Ministerstva kultúry SR... Práve vtedy nás opustil Vladimír Kompánek. Najstarší z majstrov, ktorému mal byť venovaný prvý zväzok uvažovanej tetralógie. Bolo pre nás iba malou útechou, že vo vydavateľstve Perfekt v spomínanej edícii Memoáre vyšla dva roky predtým jeho kniha IMPRESIE, ktorú som sám pre seba i nahlas (v jednej recenzii) nazval „mojou knihou roka“. Neúprosný zákon života a krutá nepriazeň osudu zúžili plán vydavateľstva – zo zámeru ostala trilógia. Vedeli sme, že je najvyšší čas ju napísať. A nedávno nás opustil aj Milan Lala. Zostala len prvá kapitola jednej časti triptychu, písaná ako Milanova spomienka. Nech aspoň ona namiesto kvetov chvíľu pobudne na čerstvom Milanovom hrobe.

Ako vážený výtvarný umelec a navyše už v rokoch mal by som asi začať nejakým výtvarným krédom, ktoré si kunsthistorici zapíšu do poznámok, aby ho rozlične obmieňané spájali s mojím menom. Nič také sa mi nechce a navyše sa mi vidí, že všetko, čo som chcel povedať o výtvarnom umení, som už povedal pred rokmi a niečo povkladal do svojich kresieb a olejov. Začnime radšej tak, ako sa pamäti majú začať: od začiatku. Aspoň tomu bude – na rozdiel od štúdií výtvarných teoretikov – každý rozumieť.

■ V ZNAMENÍ ŠKORPIÓNA

Som Škorpión, a to je veľmi ťažké znamenie, dokonca pre citlivé povahy vraj neznesiteľné. Narodil som sa v tomto znamení, ak ma pamät neklame, lebo je to už veľmi dávno, 11. novembra 1930 v Tekovských Lužanoch, pomerne veľkej dedine kedysi historickej stolice, patriacej k hradu Tekov, v tom čase už obci s dvoma tisícami obyvateľov, patriacej do okresu Levice. Mala vlastnú žandársku stanicu – a môj otec v nej slúžil. Vela si však z tých čias nepamätám, akoby aj, bol som ešte decko, decko nezbedné, uplakané, chorľavé, jednoducho na nevydržanie.

Detstvo je zázrak. Zväčša sa naň nevelmi pamätáme, myslím si obvyčajne uchová len útržky silných zážitkov, ale keď sa staneme dospelí, zrazu zistíme, ako nás detstvo nezmazateľne poznačilo, aké bolo a je pre náš život dôležité. Dokonca aj krajina nášho detstva. V mojom prípade najmä ona. Bez Mičinej, kde som vyrastal, bez jej okolia a vrchov, bez ľudí, ktorých som tam spoznal, bez ich dobroty, úprimnosti a zvláštnej spontánnosti, bez zážitkov, ktorými ma v detstve obdarili, by som asi nevedel žiť, ale určite by som nebol takým, akým som. Priznávam to novinarom v každom rozhovore a priznávam to rád: Ešte aj dnes sú súčasťou môjho života, schované vo mne ako dajaká tajomná sila, hoci ako starším, som čoraz smutnejší – to fluidum krajiny môjho detstva zo mňa pomaly vyprcháva. Blednú spomienky, tratia sa zážitky, miznú tie tajomné sily, až mám niekedy pocit, že sa životom už len potáčam... Našťastie takýto stav mysle dlho netrvá, veľmi skoro si uvedomím, že mnohé opor-

robiť, už sme z toho chlapčiska takí vyčerpaní, že nevládzeme žiť...!

Naozaj som bol nezužiteľný, a ešte hodný čas. Stále ma dačo kváril, večne boli so mnou patálie a ustavične som vraj vrieskal... Príroda je potvora, prináša na svet aj také dečky.

Keď otec v zúfalosti zakričal, berte si ho, stará mama Elena neváhala ani chvíľu. Skôr ako si to naši stihli rozmyslieť, vzala ma k sebe – a ja som začal vyrastať na Mičinej. Približne vtedy prišla ta aj mamkina sestra Mária za učiteľku, vraveli sme jej Marka – teta, tak sa u nás hovorievalo, nie teta Marka, ale Marka – teta, zostala tam potom učiť tridsať rokov, nevydala sa, po čase si vzala k sebe aj oboch svojich rodičov, môjho starého otca Juraja Kršku a babku Elenu. Najprv však ona bývala u rodičov, ako vravím. Tak sme v Krškovie dome žili vedno – krásna a spokojná štvorica.

■ IVAN DRUHÝ

Keď si ma už mama chcela vziať nazad, zostala v druhom stave, mal sa narodiť môj brat Ivan, istotne ho poznáte, chudý po mne, bradu po mne, bol po celé tie roky jeden z najbližších Dubčekových priateľov. Tak ju stará prehovorila, nech ma ešte rôčik ponechajú u nej, veď mama bude mať dosť starostí s bábätkom! A o mňa sa naozaj nemusí báť. Vidí predsa, že sa mám na Mičinej dobre, lepšie ako tam dolu, tu mi všetko prospieva, nech len vypláť to druhé dieťa, čo má prísť na svet, a potom nech si ma vezmú späť.

Naši navela-navela súhlasili. A ja som mohol na nejaký čas zostať pri starkej.

Nebolo však všetko tak, ako si to stará Elena naplánovala. Napriek koze, kravičke aj voňavému syru bol som stále nezužiteľné dieťa – a moju starkú, tú úžasnú ženu, som musel stáť veľa síl. Dostal som ovčie kiahne, tvár som si rozškriabal tak, že ani dnes nemám na sánke kosť. Antibiotiká, pravdaže, ešte nejestvovali, infekcia sa šírila po celom tele, začalo mi všetko hnisať, ešte aj päty, dostal som horúčky, v horúčkach blúznenia, po blúznení triaška, chýbalo málo a slabý detský organizmus by bol podľahol.

Stará mama však bola nielen plná energie, ale na dedinskú ženu mala aj dosť prehľadu, rozhodnosti a odvahy. V Banskej Bystrici bol jeden uznávaný doktor Rybárik a druhý, to bol vlastne zubár, ale ako vravím, ja som si rozškriabal aj okolo úst až po čeluste, ten mladý zubný lekár sa volal Nábělek, jeho syn je dnes známy psychiater, jedným slovom starká sa vybrala za oboma a chodila so mnou za jedným i za druhým, kým mi opäť nevdychni život. Keď mi bolo najhoršie, tak sme istý čas dokonca bývali

v Banskej Bystrici u Pavly – tety, aby sme mali k lekárom bližšie ako z Mičinej a aby sa náhodu nestalo, že napriek všetkej snahe sa nejaký zákrok omešká. Aj lekári to neskôr potvrdili: len neotrasiteľný záujem, nekonečná trpezlivosť a vytrvalá túžba tejto rozhodnej ženy ma zachránili.

Museli to byť aj pre mňa veľmi silné vnemy, keď si z tej patálie čosi pamätám. Nevieť už presne, koľko som mal rokov, asi tri, najviac štyri, tak mi to vychádza, keď si dám dovedna všetky súvislosti.

■ MAGNET – MIČINÁ

Ak teda mám začať svoje rozprávanie detstvom, tak už pri samom vyslovení toho slova mi úplne spontánne naskočí vidina Mičinej. To bol môj reálny svet i moja fantázia.

Aj keď som už chodil do meštianky a dávno býval u rodičov, musel som na Mičinu. Hoci len na hodinu. Čo by som tam mal pobudnúť len päť minút, musel som ta ísť. Akýsi tajomný hlas ma ta ustavične vábil a ja som ten hlas počúval často a rád.

Bol to vskutku fantastický vzťah. Čosi, čomu sa asi vraví bytostná spojitosť. Musel som ísť na Mičinu aspoň sa trochu nadychať jej vzduchu, čo len na chvíľu uvidieť lúky, ľudí, hory. Všade inde som trpel. Žil som len na Mičinej. Všetok ostatný čas bol iba čakáním na chvíle, ktoré prežijem na Mičinej. Mičina bola mojím súzvukom. Medzi Mičinou a mnou bola čudesa jednota. Čarokrásna ozdoba človeka s nepatrným kúskom osídlené zeme.

Keď som dospel, keď som už nabral dajaký rozum do hlavy a dokonca sa stal aj umelcom – a stará mama ešte žila, pochopil som, aký je to skvelý človek. Ba ešte viac: bol som presvedčený, že taký predobry ľudský tvor po svete ešte nechodil ako moja starká. To som priam fyzicky cítil – veď hádam aj to je svedectvom, ako si na ňu spomínam aj teraz, keď už jej dávno niet. A tak to aj má byť, lebo keď človek milovanú bytosť spomína, ona vlastne stále žije, je tu s nami, všade je jej plno, v dome, v ktorom bývaš, aj v tvojej duši. Je to veľký zázrak, ako si človek môže privolať mladosť cez milovaných ľudí.

Dnes mám nielen pocit, ale priam istotu, že moja stará mama je tu stále, je vo mne a so mnou. Je prítomná v mojich spomienkach, v tomto mojom rozprávaní, aj v tom najmenšom zážitku, ktorý je s ňou spojený. Je prítomná v gestách, ktoré mám zapísané v pamäti a ktoré sa mi nevdokaj vybavujú, v hlase, ktorý chvíľami začujem, ešte aj spôsob, akým rozprávala, v dotykoch, ktoré občas zacítim, v pohľadeniach, ktorými ma obšťastnila. Taký človek už v mojom živote nikdy nebude. S láskou a úctou si spomínam na rodičov, ale stará mama Emília Kršková bola pre môj život základný a určujúci človek. S odstupom času som si to uvedomil, že to nebolo iba vo vzťahu ku mne, nie iba ja som ju takto vnímal. Nie. Ona bola dobrým duchom Mičinej.

Hovorí sa, že na ženách stojí svet. Pre Slovensko to platí predovšetkým. Chlapi trávilí leto na salaši, chodili na týždňovky do hory, do fabrik, na stavby alebo na celé roky do sveta – s pokojnou myslou, lebo vedeli, že doma je o rodinu postarane, že tam majú naveky jedinečné zázemie. Slovenské ženy – zázračnice.

Tieto vzácne hodnoty sa potom stali pre mňa inšpiráciou, témou i príkazom vyjadriť ich v kresbách a obrazoch, aj keď som dobre vedel, že sa mi to v celej ich nádhre nikdy nepodarí.

Majster vo svojom ateliéri.

Anketa s novozvolenými členmi výboru Matice slovenskej naznačila hlavné priority

Naše kroky by mali byť orientované najmä do regiónov

Michal BADÍN - Foto: Monika BABALOVÁ

V sobotu 16. novembra prvýkrát zasadal novozvolený výbor Matice slovenskej. Okrem oficiálneho rokovania vznikol priestor aj na to, aby sme sa členov výboru opýtali na ich zámery a predsavzatia, ktoré chcú prezentovať a podporovať v matičnej práci v najbližších štyroch rokoch. V nasledujúcich riadkoch si prečítate odpovede niektorých členov výboru MS na otázky, aké sú ich hlavné priority a kde vidia možnosti pôsobenia Matice slovenskej v najbližšom období. Ankety z ďalšími členmi výboru MS budeme pravidelne uverejňovať aj v ďalších číslach Slovenských národných novín.

Výbor sa na svojej ustanovujúcej schôdzi zišiel 16. novembra. Zoznam všetkých členov aj na www.snn.sk.

Pavol MIHÁL, Holíč: „Po prvé, je pre mňa česť, že som sa stal členom výboru ako jediný zástupca za Záhorie. Skončiť na šiestom mieste od vrchu za taký krátky čas, ktorý som v Matici slovenskej, je, myslím si, odovzdanie uznania za tú prácu, ktorú som už vykonal. Vo výbore MS chceme najmä presadzovať záujmy Záhoria ako takého, a taktiež kopanic. Lebo trenčiansky kraj stratil člena vo výbore, ktorého mal, a aj keď získal nového, ten je až z Prievidze, a to je trochu ďalej od kopanic. Preto chcem mať aj takýto široký zámer a rozhrád. Chceme sa zasaadiť o to, aby na Záhorí vzniklo plne profesionálne pracovisko, teda Dom Matice slovenskej, pod ktorý by spadalo celé toto veľké územie. Lebo už sa nemôžeme pozeráť na to tradičné územné členenie. Poďme sa pozrieť na to, ako sú na tom regióny. Samozrejme chcem, aby sa z výboru vytratila politika, politikárčenie, aby sa vrátila kultúra, ktorá od samého začiatku bola v Matici prítomná. Musíme sa k nej opäť

dostať a pracovať pre Maticu a pre rozvoj Slovenskej republiky. Čo sa týka konkrétnej práce v mieste, kde pôsobím, beriem si za vzor východné Slovensko. Mladá Matica rozšírila matičné rady. A musíme si povedať, že na východe to majú v mnohých smeroch ťažšie ako v iných regiónoch. Je to však najmä o tom, že na východe sú ľudia omnoho prístupnejší a bližší k sebe. My na západnom Slovensku si každý pozeráme len na to svoje, robíme si len pre seba. Musíme sa zbližiť, omladiť naše rady a myslím si, že by k tomu veľmi dopomohlo aj to profesionálne matičné pracovisko. Určite by sa tým oživilo aj mnohé spiace miestne odbory v našom regióne.“

Peter CABADAJ, Martin:

„V rámci rokovania výboru Matice slovenskej chcem permanentne iniciovať a zároveň lobovať v tom dobrom slova zmysle za všetky zmysluplné odborné zámery, projekty a podujatia, v ktorých Matica musí výraznejšie pre-

niknúť do regiónov a byť tam lídrom pri realizovaní týchto aktivít.“

Marek HANUSKA, Zvolenská Slatina: „Moje priority sú založené na členskom pilieri, z ktorého som vlastne vzišiel. Aby som bol konkrétnejší, je to najmä elektronizácia členskej základne, zlepšenie podmienok a zvýšenie finančných tokov pre regionálnu kultúru, nie na poslednom mieste budem stáť za tým, aby na všetkých matičných podujatiach bola prítomná matičná symbolika. Matica slovenská v našom regióne má najmä funkciu v udržiavaní národných tradícií našich predkov a nášho národa a v neposlednom rade aj udržiavanie vlastenectva. Konkrétne sa to deje prostredníctvom miestnych odborov, ktoré majú zriadené folklórne skupiny, divadelné súbory, usporadúvajú zaujímavé prednášky, sú však aj miestne odbory, ktoré by bolo treba trochu oživiť a podporiť ich.“

Vlastimil UHLÁR, Prievidza: „Mojou najväčšou prioritou pri práci vo výbore Matice slovenskej je to, aby sa očistilo meno Matice slovenskej, aby sa vyčistili všetky problémy z minulosti, aby sa začalo vytvárať prostredie pre nové moderné aktivity a aby sa rozšírila činnosť a pôsobnosť Matice slovenskej. Musíme pripraviť podmienky na to, aby sa mohli miestne odbory a všetky lokálne zložky aktivizovať, aby mali dostatok prostriedkov na fungovanie a prácu. Za posledné roky v mojom regióne sme sa snažili o to, aby sa Matica zviditeľnila najmä v médiách a v širšom regióne, snažili sme sa rozširovať činnosť k mladým ľuďom, približovať akcie a transformovať ich tak, aby oslovili i nových ľudí, čo sa nám aj podarilo. Najväčším problémom, ktorý nás ťažil, je však stále ten fakt, o ktorom som už hovoril – ľudia nás ustavične spájajú s kauzami, pýtajú sa na Národný poklad.“

Jana KRÍŽOVÁ, Banská Bystrica: „Moje priority v matičnej práci sú v tom zmysle, aby sme sa ešte viac dostali do povedomia širokej verejnosti, budem sa snažiť ešte viac rozširovať matičnú myšlienku, a to najmä medzi mladou generáciou. Pomocou výboru a akcií, ktoré sa budú konať, by sme mali viac akcentovať na všetky generácie v spoločnosti. V našom regióne sa orientujeme konkrétnejšie na mladých, robíme to prostredníctvom edukácie a regionálnej výchovy na školách a takto širíme myšlienky ušľachtitého vlastenectva medzi mládežou. Pracujeme aj so združeniami pedagógov, kde vidíme veľký potenciál v našej práci.“

Dátum 25. novembra 1933 by ste v záznamoch Slovenskej národnej galérie hľadali márne. Neuvádza sa v jej oficiálnych kronikách, nenájdete ho pri hesle SNG v encyklopédiách, ani na oficiálnej internetovej stránke národnej galérie, ani vo wikipédii – a dá sa to pochopiť.

Jubileum prvej národnej galérie

Slovenská národná galéria ako štátna a celospoločenská umelecká inštitúcia vznikla zo zákona prijatého až Slovenskou národnou radou 29. júna 1948 a jej výstavne priestory v bývalých Vodných kasárňach na dunajskom nábreží v Bratislave sa čiastočne sprístupnili až v roku 1951 (v plnom pôvodnom rozsahu dokonca až v roku 1955, k čomu v ďalších rokoch pribudli ďalšie priestory po Slovensku – napríklad siene Zvolenského zámku ako stála expozícia gotického umenia, kaštieľ v Strážkach a i.).

A predsa si uvedený dátum – 25. 11. 1933 – hodno pripomenúť: pred osemdesiatimi rokmi vznikla totiž v Martine Národná galéria slovenská ako súčasť Slovenského národného múzea a prvá inštitúcia, ktorá si dala za cieľ zozbierať a sústrediť výtvarné skvosty slovenskej minulosti zo súkromných a spolkových fondov, zhromaždiť zaujímavé diela našich medzivojnových výtvarníkov, z ktorých mnohí žili a tvorili práve v Martine a okolí, a vybudovať prvú reprezentatívnu expozíciu moderného slovenského umenia. Napokon zbierky, ktoré Národná galéria slovenská dokázala sústrediť za nefahkých dvadsať rokov svojej činnosti (hospodárska kríza, zápas o autonómiu, odobratie časti územia Maďarmi, rozpad republiky, vznik samostatného štátu, svetová vojna, povojnová politická krútnava, februárový prevrat v roku 1948), si zaslúžia obdiv. A úctu i vďaka tým muzeálnym pracovníkom, zväčša pravdaže matičiarom, lebo nie náhodou naša prvá národná galéria vznikla v Martine, ktorí sa o to najviac pričínili. Aj Slovenská národná galéria ako nová a špecializovaná štátna inštitúcia by pri svojom zrode mohla v kronikách priznávať prehistóriu – martinská Národná galéria slovenská je nepochybne najdôležitejšou kapitolou pre oficiálny zrod SNG. Mala by to uvádzať z úcty k mnohým neznámym nadšencom, ktorí myšlienku realizovali, z vďaka slovenským výtvarníkom, ktorí zadarmo poznášali do Martina svoje oleje, plastiky, grafiky, monotypie, a donátorom, čo priniesli do martinských skromných priestorov prvé vzácne (i drahé) klenoty našej výtvarnej minulosti. Nie všetky sa začína narodením. Aj galérie môžu mať svoj prenatálny vek. (JČ)

Zuzana MIŠKOVSKÁ

V Žiline vyhodnotili celoslovenskú súťaž PRO SLAVIS 2013

Už po pätnásty raz ožila 11. novembra 2013 Radnica mesta Žiliny detským džavotom, príjemnou hudbou či múdrymi slovami príhovorov hostí. Už po pätnásty raz sa konalo na Radnici mesta Žilina slávnostné vyhodnotenie celoslovenskej súťaže PRO SLAVIS 2013. Pre toho, kto nevie, PRO SLAVIS je celoštátna súťaž triednych a školských časopisov materských škôl, základných škôl, špeciálnych škôl a školských zariadení, stredných a zahraničných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a nesie názov odvodený od významného historického dokumentu, ktorým bolo Slovákom udelené určité privilégiom od kráľa Ľudovíta I. pri návšteve Žiliny v roku 1381.

Na radnici sa zišli pedagógovia, žiaci a študenti zo všetkých kútov

Slovenska. Prišli, aby sa nadýchali tejto neopakovateľnej atmosféry a aby si prevzali ocenenie za svoju snahu a prácu, za ktorú by sa nemuseli hanbiť ani profesionálni novinári. Tentoraz sa slávnostné vyhlásenie výsledkov súťaže začalo netradične – príhovorom riaditeľky Domu Matice slovenskej v Žiline Ing. Kataríny Kalankovej. Po príhovore nasledovalo hudobné vystúpenie žiakov ZUŠ L. Árvaya zo Žiliny a potom moderátor privítal hostí, medzi ktorými nechýbal ani predseda Matice slovenskej Ing. Marián Tkáč, PhD. Po slávnostných príhovoroch sa prešlo k najdôležitejšiemu bodu programu – k samotnému odovzdávaniu cien, na ktoré sa deti veľmi tešili. Veď do súťaže sa zapojilo takmer dvesto škôl so šesťsto časo-

pismi, čo je v porovnaní s minulým rokom takmer dvojnásobok. Porota mala čo robiť, aby stihla prečítať a vyhodnotiť tie najlepšie. Ťažko sa hodnotilo, keď úroveň z roka na rok rastie. No boli aj také, ktoré stagnovali. A čo nás veľmi teší, do súťaže sa prihlásilo veľa nových škôl, ktoré sa zapojili prvýkrát. Dúfame, že tých, čo sa neumiestnili na prvých troch miestach, to neodradí a zachovajú nám priazeň aj na budúci rok. Veď nie je dôležité vyhrať, ale zúčastniť sa. A pretože časopisov, ktoré mali veľmi dobrú úroveň, bolo neúrekom, porota sa rozhodla udeliť aj čestné uznania, ktoré budú zaslané poštou. Navyše boli udelené aj ceny: Cena primátora mesta, Cena Matice slovenskej, Cena D MS, Cena MO MS, Cena predsedu ŽSK,

Cena riaditeľky D MS, Cena predsedu MS a Cena predsedníčky poroty. Ďakujeme všetkým sponzorom a spoluorganizátorom, členom hodnotiacej komisie a v neposlednom rade všetkým žiakom, študentom a pedagógom za to, že sa zapojili do tejto súťaže. Oceneným ešte raz gratulujeme a neoceným prajeme veľa vytrvalosti, sil a chuti do ďalšej práce.

Z časopisov zaslaných do súťaže PRO SLAVIS je usporiadaná výstava v priestoroch Domu Matice slovenskej v Žiline, kde si ich môže prísť pozrieť a prečítať aj verejnosť. Výstava bude otvorená počas pracovných dní od 18. novembra 2013 do konca mesiaca v čase od 10 h do 16 h.

Marián TKÁČ

Vatikán, Bratislava, Martin

Slovensko prežilo minulý týždeň veľké chvíle v srdci Ríma v najnavštevovanejších múzeách sveta – vatikánskych. Vyrcholenie roku jubilea príchodu solúnskych bratov k nám nemohlo byť veľkolepejšie. Nijakému návštevníkovi múzei nemôže neudrieť do očí veľká zväčšenina našej dvojeurovej mince s portrétom sv. Cyrila a Metoda, ktorá sa stala akýmisi logom výstavy. Výstava iste pomôže prekonať našu nesmelosť „ohľadne svojej identity, pritom my máme veľkú minulosť, svoju identitu a svoje vlastnosti, ktoré sú vzácne. Máme svoje miesto medzi inými národmi“, zdôraznil kardinál Tomko na jej otvorení. Svet sa vďaka nej dozvie, že už od 8. storočia! Ale aj v Bratislave sa diali veľké veci. V najvyššej administratívnej budove si jej majiteľ – Národná banka Slovenska – pripomína 20. výročie svojho založenia. Aj za účasti znalcov bankovej histórie od susedov – z Viedne, Prahy či Budapešti – mohla sa najdôveryhodnejšia slovenská inštitúcia pýšiť úspešnou históriou. Že najskôr spomedzi susedov priniesla na Slovensko európsku menu. Súčasťou osláv bolo aj uvedenie slovensko-anglickej knihy Dejiny centrálného bankovníctva na Slovensku. Teda aj na poli histórie bankovníctva otvorili sme dvere do sveta. Ani tu nie sme dnešní: najstaršie peňažné družstvo sveta má korene v Sobotišti a rodný list s dátumom 9. február 1845. A napokon v Martine vkročil matičný výbor do deviateho obdobia v novej ére svojim prvým zasadanim. A bolo to úplne inak ako donedávna. Rokovanie matičného výboru sa viedlo v konštruktívnom a pracovnom duchu, pričom sú prejavy sporov a konfliktov, typické ešte nie tak dávno. Už sa nehovorilo iba a len o vzťahoch, niekedy takých komplikovaných, ale aj o akciách budúceho roku. Pracovne sme ho nazvali Rokom slovenských veľikánov – Svätopluka, Štefánika a Hlinku.

PREDPLATNÉ NA ROK 2013

Ročné predplatné 26 €
 Polročné predplatné 13 €
 Slovenské národné noviny
 si môžete objednať aj na
 adrese
 snnredakcia@matica.sk
 aj na na tel. čísle
 043 / 4012 837

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ ĎAKUJEME ZA KNIHY!

Dom Matice slovenskej v Banskej Bystrici srdečne ďakuje za darované knihy do knižnice Cyrila a Metoda. Do vyhlásenej zbierky sa zapojilo viacero občanov z Banskej Bystrice a okolia a vďaka nim má knižnica viac ako 250 titulov. Najväčší počet kníh darovala Elena Bračoková-Králiková a Zuzana Pepichová. Týmto im vyslovujeme vďaka. Dom Matice slovenskej v Banskej Bystrici uchováva pre ďalšie generácie čitateľov, veď aj ako M. T. Cicero povedal, izba bez kníh je ako telo bez duše. V zbierke môžete nájsť známe knihy od slovenských i svetových autorov, návody, príručky, knihy pre domácich majstrov i pre kuchárky. Príďte sa pozrieť na vlastné oči, ako sa nám knižnica postupne rozrastá!

Dáša KUŠÍKOVÁ

■ SÚŤAŽ NAŠE MESTO

V zasadačej miestnosti MsÚ v Spišskej Novej Vsi sa 13. 11. 2013 zišli žiaci siedmich základných škôl mesta (nezúčastnila sa len ZŠ Kožuchova ulica, žiaľ, práve tá, v ktorej má pracovať Mladá Matica vedená riaditeľom D MS) I. a II. stupňa, aby súťažili v trojčlenných družstvách, ktorých do mestského kola nominovali v školských kolách. Otázky z histórie a o osobnostiach mesta aj diania v tomto roku pripravila pre obe kolá predsedníčka MŌ MS J. Prochotská. Videoprojekciu súťažných otázok pripravili D. Kováčová a E. Vargová, pracovníčky ŠÚ a OŠMŠ, v spolupráci s ktorými sme to robili. Družstvá odpovedali na desať otázok s možnosťou výberu alebo priamou odpoveďou. Otázky pre mladších žiakov boli o pamiatkach mesta, pamätných tabuliach a Slovenskom raji, ale aj o hlaholike. Víťazi museli v rozstrieľaní bojovať o prvenstvo. Starší žiaci až po treťom rozstrieľaní získali poradie. Deti boli výborne pripravené svojimi učiteľmi. Ich otázky sa týkali vedomostí o meste, slovenskom jazyku, 1 150. výročí príchodu vierozvestcov na naše územie a 150. výro-

čí Matice slovenskej. Porota v zložení E. Rakytová, R. Wencelová a J. Prochotská hodnotili vedomosti žiakov veľmi kladne. Našli sa však aj nezodpovedané otázky na neprofesionálny DS Hviezdoslav, Štúrov Kohlwald pri Levoči. To sa žiaci pri záverečnom riešení úloh už naučili. Potešením pre nich boli knihy, sladkosti aj malé občerstvenie, ktoré sme získali z dotácie mesta. Knihy pre súťažiacich a pripravujúcich učiteľov sme zakúpili za výhodné ceny z Vydavateľstva MS. Záverečným prianím všetkých súťažiacich aj učiteľov bolo opätovné stretnutie o rok v tomto čase.

(jp)

■ VERNISÁŽ VÝSTAVY O DUCHOŇOVI

Začiatkom novembra sme si na nášho slávneho galantského rodáka, nezabudnuteľného speváka Karola Duchoňa spomenuli vo viacerých súvislostiach. Dňa 4. novembra bolo Karola a 5. novembra uplynulo už 28 rokov, odkedy Karol Duchoň navždy odišiel do speváckeho neba. Keď som rozmýšľala, ako je Karol Duchoň spätý s Galantou, zablúdila som až do synonymického slovníka. Synonymom slova spätý znamená byť s niekým alebo s niečím pospájaný vnútornými väzbami, vzťahmi. Spojený. To znamená byť silno spätý, spojený, napríklad s rodiskom. A Karol s Galantou spojený je. Prostredníctvom príbuzných, spolužiakov, priateľov, známych, ale aj tých, ktorí stále radi počúvajú jeho piesne. Napríklad aj na každoročných spomienkových koncertoch, ktoré organizuje Dom Matice slovenskej v Galante. Budúci rok sa uskutoční už 15. ročník tohto veľmi úspešného festivalu, ktorý sa koná vždy koncom apríla v čase Karolových narodenín. Nepopierateľne spätý s Galantou je aj vďaka buste, ktorú Dom Matice slovenskej v Galante odhalil v roku 2012 pred obytným blokom, v ktorom býval. Výstavu Karol Duchoň a Galanta zorganizoval Dom Matice slovenskej v Galante, Fotoklub a MsKS Galanta. Na úvod zaspieval

skvelý spevák a hudobník Ludo Kuruc. Vernisáž sa konala 7. 11. 2013 o 17. hodine vo výstavnej sále Domu MS Galanta a verejnosti bude sprístupnená do 7. 12. 2013. Hlavnú časť výstavy tvoria fotografie z postupu modelovania a odlievania busty Karola Duchoňa do bronzu v ateliéri autora busty akademického sochára Ladislava Saba, v druhej časti sú fotografie zo spomienkových koncertov Kantiléna. Autormi fotografií sú členovia Fotoklubu Galanta. Na otvorení sa zúčastnila aj rodina Duchoňovcov, priateľ Peter Fahn, ľudia, ktorí ho osobne poznali a cenia ako najlepšieho speváka populárnej piesne na Slovensku.

Zlatica GAŽOVÁ

■ VYŠIEL ZBORNÍK

V týchto dňoch vyšiel zborník výberu 52 štúdií a príspevkov zo 72 referátov, ktoré odzneli na medzinárodnej vedeckej konferencii Matica slovenská v národných dejinách, uskutočnenej pri príležitosti 1 150. výročia príchodu Konštantína a Metoda na naše územie a 150. výročia Matice slovenskej, 26. – 27. februára 2013 v Martine. Usporiadateľmi konferencie boli Matica slovenská a mesto Martin, garantom, zostavovateľom a hlavným redaktorom zborníka bol prof. PhDr. Imrich Sedlák, CSc. Zborník v troch častiach rozširuje a prehľbuje poznatky o vplyve veľkomoravskej tradície na vznik a formovanie Matice slovenskej, jej postavenie a poslanie v rozličných obdobiach vývinu slovenskej spoločnosti a národného života Slovákov. Osobitnú pozornosť venuje súčasnému postaveniu MS a Slovákov v zahraničí. V zborníku má zvláštne miesto inšpirujúci príhovor na konferencii predsedu vlády SR Roberta Fica. Zborník Matica slovenská v národných dejinách svojím obsahom, odbornou úrovňou a grafickou úpravou sa zaiste stretne so záujmom vedeckých a kultúrnych pracovníkov, ako aj širšej čitateľskej verejnosti.

(rr)

PRIPOMÍNAME SI

23. novembra

– pred 150 rokmi umrel významný slovenský farmaceut Adolf Lang (1780 – 1863), vydavateľ prvého časopisu pre lekárnikov v Uhorsku

24. novembra

– v roku 1918 vznikol v Uherskom Hradišti pluk mladých slovenských dobrovoľníkov, po výcviku pomáhal s našimi legionármi a českými sokolmi obsadzovať Slovensko, z ktorého maďarské vojská nechceli odísť napriek medzinárodným dohodám a vzniku Česko-Slovenska; 95. výročie

– pred 115 rokmi sa narodil zakladateľ slovenskej patologickej anatómie, vedec európskeho významu František Klein (1898 – 1960), známa osobnosť bratislavského spoločenského života v polovici minulého storočia

25. novembra

– pred 160 rokmi sa narodil doživotný správca Matice slovenskej, literárny historik, redaktor Národných novín a Slovenských pohľadov prof. Jozef Škultéty (1853 – 1948), ktorého všeobecne oslovovali baľko

– v roku 1933 vznikla v Martine Slovenská národná galéria, ktorej úlohou bolo zozbierať výtvarné skvosty slovenských umelcov a vybudovať expozíciu moderného svetového výtvarného umenia; 80. výročie

26. novembra

– pred 360 rokmi umrel najvýznamnejší feudálny hodnostár 17. storočia, preslávený podporovateľ umenia a vedy, dobrodinec chudobných Pavol Pálfi (1590 – 1653), predseda uhorskej komory, župan Bratislavskej stolice, kapitán Bratislavského hradu a napokon aj uhorský palatín, majiteľ panstiev v Stupave, Malackách, Pezinku, Bojniciach a i., pochovaný je v Dóme sv. Martina

27. novembra

– v roku 1593 (pred 420 rokmi) po päťdesiatročnom panstve kapitulovali tureckí obrancovia Filakovského hradu, čím Turci stratili navždy kontrolu nad južnou časťou stredného Slovenska

– pred 92 rokmi sa v rodnom dome Ludovíta Štúra v Uhrovci narodil Alexander Dubček (1921 – 1992), jedna z najvýznamnejších osobností našich dejín

28. novembra

– pred 165 rokmi (1868) uhorský snem schválil nový národnostný zákon, ktorý vychádzal z princípu jedného maďarského národa a jedného úradného jazyka – maďarčiny

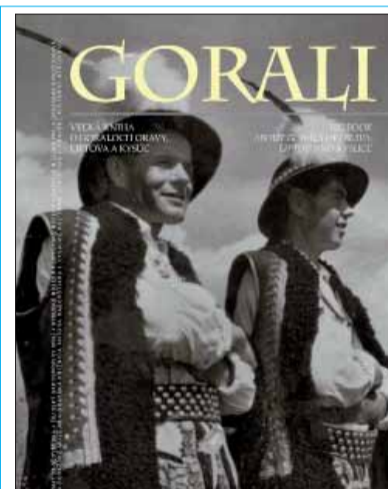
– v roku 1938 (pred 75 rokmi) vystúpil v rozhlase predseda slovenskej autonómnej vlády Dr. Jozef Tiso a oznámil začiatok budovania vlastného slovenského štátu, keď o. i. povedal: „Je nielen právom, ale i povinnosťou každého národa, aby mal svoj štát.“

29. novembra

– pred 45 rokmi umrel v USA predstaviteľ demokratického občianskeho krídla v SNP a prvý predseda povojnovej Slovenskej národnej rady Dr. Jozef Lettrich (1905 – 1968)

– skvelý slovenský sochár, galandovec Andrej Rudavský má osemdesiat

(jč)

Miloš JESENSKÝ a kol.: Goralí. Veľká kniha o Goraloch Oravy, Liptova a Kysúc

Ďalšie kolektívne dielo významných inštitúcií a bádateľov Žilinského kraja je prvým, ktoré v relatívnej úplnosti, z historických aj etnografických hľadísk spracúva fenomén Goralov a goralskej kultúry (materiálna kultúra, obyčaje, folklór a folklorizmus, nárečie) v regiónoch Oravy, Liptova a Kysúc.

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

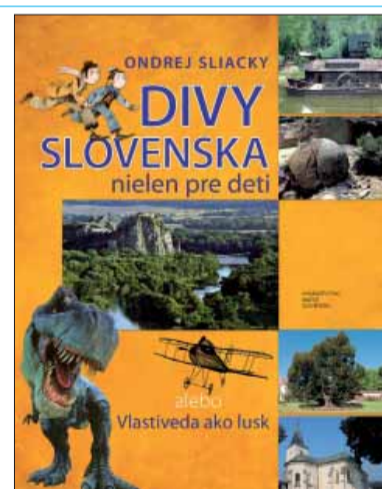

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydání Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Ondrej SLIACKY: Divy Slovenska nielen pre deti alebo Vlastiveda ako lusk

Vlastiveda sa dá napísať aj inak, najmä ak ju píše majster spisovateľ a píše ju so srdcom... Kniha Ondreja Sliackeho je vlastivedou, ktorá sa číta na jeden dúšok. A nájdete v nej celý svet! V Holíči môžete obdivovať tajuplné megality ako zo Stonehenge, v dedinke neďaleko Žiliny objavíte Sixtínsku kaplnku, na Kysuciach sa dotknete kamenných gúl, ktoré priniesli mimozemšťania...

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMA, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahoslav MACHALA, Andrej STRÝČEK, Štefan SUCHÝ, Jozef ŠIMONOVÍČ. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRpBanská Bystrica, č.j.1081-93-PTPz30.3.1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciam. MČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.